

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра туризму та рекреації

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«ПРОСУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРОДУКТУ ДИТЯЧОГО
ТУРИЗМУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТУРОПЕРАТОРОМ «КОРСАР»
НА МІЖНАРОДНИЙ РИНОК»**

Студентки 2 курсу 8 групи
Освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 242 «Туризм»
спеціалізації «Міжнародний
туристичний бізнес»

Андрусенко
Юлія Леонідівна

Науковий керівник
доктор економічних наук, професор,
зав. кафедри туризму та рекреації

Ткаченко
Тетяна Іванівна

Керівник проектної групи
(гарант освітньої програми),

Д.е.н., професор

Ткаченко Т.І.

Київ 2018

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет ресторанно-готельного та туристичного бізнесу

Кафедра туризму та рекреації

Спеціальність 242 «Туризм»

Спеціалізація «Міжнародний туристичний бізнес»

Затверджую

Зав. кафедри _____

« ____ » _____ 201__ р.

Завдання**на випускню кваліфікаційну роботу студентів**

Андрусенко Юлії Леонідівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи

«Просування національного продукту дитячого туризму Херсонської області туроператором «Корсар» на міжнародний ринок»

Затверджена наказом ректора від «18» грудня 2017 р. № 4329

2.Строк здачі студентом закінченого роботи: 01.11.2018 р.

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи:

Мета роботи – розробити та обґрунтувати пропозиції щодо підвищення ефективності механізму просування національного продукту дитячого туризму Херсонської області туроператором «Корсар» на міжнародний ринок*Об'єкт дослідження* – процес просування туристичного продукту підприємством-резидентом на міжнародний ринок послуг дитячого туризму*Предмет дослідження* – теоретичні, методологічні та практичні аспекти процесу просування регіонального продукту дитячого туризму Херсонської області туроператором «Корсар» на міжнародний ринок

4. Перелік графічного матеріалу:

Табл. Наукові підходи до сутності дефініції «дитячий туризм»

Табл. Туристичні об'єкти культурної спадщини України в сегменті дитячого туризму

Табл. Основні показники розвитку дитячого туризму в Україні за 2007-2017 рр.

Табл. Результати маркетингового дослідження попиту на ринку послуг дитячого туризму

Рис. Механізм просування туристичного продукту на ринку послуг дитячого туризму

5. Консультанти по роботі із зазначенням розділів, за якими здійснюється консультування:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1.	Ткаченко Т.І.		
2.	Ткаченко Т.І.		
3.	Ткаченко Т.І.		

6. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом)
ВСТУП

РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади просування національного туристичного продукту на міжнародний ринок в сегменті дитячого туризму

1.1. Сутність дитячого туризму, функції, класифікація видів

1.2. Просування в системі механізмів розвитку дитячого туризму: вітчизняний і закордонний досвід

1.3. Методичні основи оцінки ефективності просування національного туристичного продукту на міжнародний ринок в сегменті дитячого туризму

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. Дослідження ефективності просування національного туристичного продукту на міжнародний ринок в сегменті дитячого туризму туроператором «Корсар», м. Київ

2.1. Передумови та аналіз розвитку дитячого туризму в Україні

2.2. Характеристика пропозиції національного туристичного продукту дитячого туризму

2.3. Оцінка ефективності просування національного туристичного продукту дитячого туризму на міжнародний ринок

2.4. Позичування туристичного підприємства «Корсар» на споживчому ринку

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3. Вдосконалення механізмів просування національного туристичного продукту на міжнародний ринок в сегменті дитячого туризму туроператором «Корсар», м. Київ

3.1. Напрями вдосконалення механізмів просування національного туристичного продукту на міжнародний ринок в сегменті дитячого туризму

3.2. Диверсифікація продуктового портфелю підприємства «Корсар» в сегменті дитячого туризму

3.2 Обґрунтування ефективності реалізації запропонованих заходів вдосконалення механізмів просування продукту дитячого туризму на міжнародний ринок туроператором

Висновки до розділу 3

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

7. Календарний план виконання роботи

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	<i>Вибір і затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи</i>	01.09.2017- 20.12.2017 р.	20.12.2017
2	<i>Оформлення і затвердження завдання на роботу</i>	21.12.2017- 15.01.2018р.	15.01.2018 р.
3	<i>Написання та попередній захист 1 розділу випускної кваліфікаційної роботи у наукового керівника</i>	20.11.2017 - 11.05.2018 р.	11.05.2018
4	<i>Написання та оформлення наукової статті</i>	до 01.06.2018 р.	01.06.2018
5	<i>Написання та попередній захист 2 розділу випускної кваліфікаційної роботи у наукового керівника</i>	12.05.2018- 31.08.2018 р.	31.08.2018
6	<i>Написання та попередній захист 3 розділу випускної кваліфікаційної роботи у наукового керівника</i>	01.09.2018- 14.10.2018 р.	14.10.2018
7	<i>Оформлення випускної кваліфікаційної роботи за структурою, представлення роботи на кафедрі та попередній захист у комісіях</i>	15.10.2018- 22.10.2018 р.	22.10.2018
8	<i>Доопрацювання, оформлення, друкування, підготовка матеріалів до захисту Оформлення електронної версії ВКР для репозитарію КНТЕУ та перевірка на плагіат</i>	23.10.2018- 31.10.2018 р.	31.10.2018
9	<i>Представлення готової зшитої випускної кваліфікаційної роботи на кафедрі</i>	01.11.2018 р.	01.11.2018
10	<i>Захист випускної кваліфікаційної роботи в екзаменаційній комісії</i>	Згідно графіку	06.12.2018

8. Дата видачі завдання «21» грудня 2017 р.

9. Керівник випускної кваліфікаційної роботи _____ Т.І. Ткаченко
(прізвище, ініціали, підпис)10. Керівник проектної групи
(гарант освітньої програми) _____ Т.І. Ткаченко
(прізвище, ініціали, підпис)11. Завдання прийняв до виконання студент _____ Ю.Л.
Андрусенко
(прізвище, ініціали, підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 10. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОСУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ НА МІЖНАРОДНИЙ РИНОК В СЕГМЕНТІ ДИТЯЧОГО ТУРИЗМУ	10
1.1. Сутність дитячого туризму, функції, класифікація видів	10
1.2. Просування в системі механізмів розвитку дитячого туризму: вітчизняний і закордонний досвід	21
1.3. Методичні основи оцінки ефективності просування національного туристичного продукту на міжнародний ринок в сегменті дитячого туризму ..	33
Висновки до розділу 1	39
РОЗДІЛ 41. ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОСУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ	41
2.1. Аналіз туристичного потенціалу Херсонської області	41
2.2. Характеристика пропозиції регіонального туристичного продукту дитячого туризму	47
2.3. Оцінка соціальної та економічної ефективності просування туристичного продукту дитячого туризму Херсонської області на міжнародний ринок	52
Висновки до розділу 2	56
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПРОСУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ НА МІЖНАРОДНИЙ РИНОК В СЕГМЕНТІ ДИТЯЧОГО ТУРИЗМУ (НА МАТЕРІАЛІ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРОПЕРАТОРА «КОРСАР»).....	58
3.1. Позичування туристичного підприємства «Корсар» на споживчому ринку	58
3.2. Своєрідність пропозиції підприємства «Корсар» в сегменті дитячого туризму	62
3.3. Обґрунтування економічної та соціальної ефективності вдосконалення механізмів просування продукту дитячого туризму на міжнародний ринок (на матеріалі діяльності підприємства «Корсар»).....	72
Висновки до розділу 3	75
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	79
ДОДАТКИ	88

ВСТУП

Актуальністю вибору даної теми дослідження є те, що проникаючи в соціокультурний простір, бренди виявляються здатними до самоорганізації і самовідтворення. Це викликано тим, що споживачі самі активно обмінюються рекламними повідомленнями, що викликали у них ті чи інші емоції, і, таким чином, сприяють зазначеним процесам. Відбувається це безпосередньо при міжособистісному спілкуванні або опосередковано, через мережу Інтернет. Самі ж бренди, внаслідок цього, стають не просто об'єктами просування, а значною частиною життя людини, яка продовжує своє позаринкове існування в об'єктах культури. На полицях з'являються художні книги, героями яких стають «акули» рекламного бізнесу; режисери знімають утопічні фільми, які показують новий світ, в якому бренди повністю підпорядковують собі свідомість людей; в арт-галереях проходять виставки, на яких можна сфотографуватися на тлі псевдоцерковного вітража, який зображує героїв популярних серіалів.

При цьому комунікації, пов'язані з брендами, чітко відображають тенденції, властиві сучасному суспільству споживання. Це пояснюється тим, що в гонитві за прибутком, товаровиробники готові використовувати будь-які засоби і методи охоплення необхідної їм цільової аудиторії; намагаються заволодіти максимальним обсягом інформації про переваги, пристрасті, захоплення досліджуваної ними групи людей.

Херсонщина посідає одне із провідних місць в Україні за рівнем забезпеченості цінними природними та історико-культурними ресурсами, здатними генерувати значний інтерес у вітчизняних та іноземних туристів.

Основною метою здійснення громадянами подорожі в регіон за видами туризму є: відпочинок та оздоровлення біля моря (75%), сільський зелений туризм (19%), історико-культурний та інші різновиди туризму (6%).

Найбільш відвідувані туристами курортно-рекреаційні райони – Генічеський, Голопристанський, Скадовський та міста Гола Пристань, Нова Каховка, Херсон.

Дитячий туризм у цьому переліку постає незаслужено обійденим увагою. Відтак діяльність туристичної агенції «Корсар» на ринку дитячого туризму та її вивчення постає актуальним.

Об'єкт дослідження – дитячий туризм як тенденція сучасного етапу розвитку туристичного бізнесу.

Предмет дослідження – основи функціонування пропозиції дитячого туризму в діяльності туристичної агенції «Корсар».

Мета дослідження: осмислення та пропозиції стосовно діяльності туристичної агенції «Корсар» на ринку дитячого туризму.

Для реалізації поставленої мети були визначені наступні *завдання дослідження:*

- виділити і проаналізувати основні аспекти комунікативних взаємин в сучасному суспільстві споживання;
- позначити основні напрямки трансформації сучасної людини як суб'єкта комунікації, визначивши основні чинники, що сприяють формуванню нових видів її активності та способів взаємодії з навколишнім світом;
- виявити соціокультурні підстави бренду туристичного агентства на основі функцій, які він виконує в різних суспільних сферах;
- розробити модель взаємодії споживача і бренду туристичного агентства, що відповідає поточній соціокультурній ситуації;
- охарактеризувати тенденції розвитку дитячого туризму в діяльності туристичної агенції «Корсар».

Методологічні основи дослідження. В роботі використані методологічні принципи сходження від абстрактного до конкретного, інтегративності, трансдисциплінарності, об'єктивності, діалогічності.

Також були використані методи структурно-функціонального аналізу, типологізації, історичного, антропоцентричного, соціокультурного, діяльнісного, семіотичного, системного, синергетичного та фрактального підходів, а також понятійний апарат постмодерністської філософії.

Практична значимість дослідження полягає в тому, що комплексний аналіз сутнісних характеристик, введені терміни, виявлені функції і запропонована модель комунікації споживача з брендом туристичного агентства представляють інтерес для філософії культури, філософської антропології та теорії реклами.

Апробація результатів дослідження здійснена у формі публікації статті у збірнику наукових праць студентів КНТЕУ на тему «Теоретичні аспекти розвитку дитячого туризму» (дод. А).

Структура випускної кваліфікаційної роботи обумовлена його цілями і завданнями. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОСУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ НА МІЖНАРОДНИЙ РИНОК В СЕГМЕНТІ ДИТЯЧОГО ТУРИЗМУ

1.1. Сутність дитячого туризму, функції, класифікація видів

Дитячий туризм є важливою складовою загальнодержавної системи фізичної культури і спорту. Виступаючи складовою туристської галузі країни, дитячий туризм в Україні насамперед покликаний вирішувати важливі соціальні завдання, пов'язані з вихованням, оздоровленням та освітою нового покоління засобами туристсько-краєзнавчої діяльності, а саме [9]:

- отримання нових знань;
- фізичне оздоровлення та профілактика захворювань;
- орієнтація молодого покоління на здоровий спосіб життя, формування активної життєвої позиції;
- розвиток кращих моральних людських якостей та відносин;
- підготовка підлітків до служби у лавах армії, до навчання у вищих навчальних закладах військового типу;
- екологічне виховання, виховання свідомого ставлення до природи нашої країни [9].

Як відзначає Зейко В.О. [18], поняття дитячого туризму почали застосовувати лише на початку ХХІ століття у туристсько- краєзнавчій роботі, що було пов'язано з початком підготовки спеціалістів з туристської та краєзнавчої роботи у педагогічних інститутах та університетах України.

В сучасному законі України “Про туризм” взагалі майже немає визначень, пов'язаних з дитячо- юнацьким туризмом. Так, у Законі України “Про туризм” у ст. 1 визначено, що “туризм - тимчасовий виїзд людини з місця постійного проживання в оздоровчих, пізнавальних або професійно-ділових цілях без зайняття оплачуваною діяльністю; турист (мандрівник) - особа, яка

здійснює подорож по Україні або в іншу країну з різною, не забороненою законом країни перебування, метою на термін від 24 годин до шести місяців, без здійснення будь-якої оплачуваної діяльності...”. Законом визначено внутрішній і міжнародний туризм, а також види туризму: дитячий, молодіжний, сімейний, для осіб похилого віку, для інвалідів, культурно-пізнавальний, лікувально-оздоровчий, спортивний, підводний, гірський, пригодницький, мисливський, автомобільний, самодіяльний тощо [15].

У “Модельному законі про дитячий та юнацький туризм” надано таке визначення дитячого та юнацького туризму - це засіб гармонійного розвитку дітей (осіб, віком до 14 років), дівчат та юнаків (осіб, віком до 18 років), що реалізується у формі відпочинку та загальнокорисної діяльності, характерними структурними компонентами якого є похід, подорож (мандрівка), екскурсія.

Стеченко Д.М. [60] вважає, що під дитячо-юнацьким туризмом слід розуміти тимчасові виїзди (подорожі) дітей і підлітків з метою відпочинку, навчання, участі в різних заходах, оздоровлення, що організовані спеціалізованими підприємствами, які забезпечують комплекс специфічних послуг.

Мальська М.П. [35] визначає дитячий туризм як туристичну діяльність школярів, що виходить за рамки навчальних програм та яка організовується школою або позашкільними туристичними установами з метою забезпечення доцільного використання їх позаурочного часу.

Визначення поняттю “дитячий туризм” дає О. О. Остапець - “...це засіб гармонійного розвитку підлітків, який реалізується у формі відпочинку та суспільно корисної діяльності” [43]. Це визначення вказує на те, що в дитячому туризмі повинні інтегруватися усі складові виховання, пізнання та оздоровлення.

Квартальнов В. А. [22] дає трохи інше визначення поняттю “дитячий туризм” і тлумачить його як важливий спосіб передачі новому поколінню накопиченого людством життєвого досвіду і матеріально-культурної спадщини,

формування ціннісних орієнтацій, морального оздоровлення та культурного розвитку нації.

Скрипченко І.Т. [57] вважає, що дитячий туризм - активний вид відпочинку, призначений для дітей, з метою розширення світогляду і збагачення духовного життя підлітків. Автори відзначають, що під дитячим туризмом розуміють теорію і практику різного роду походів, сходження на гори і подорожі з метою спортивного суперництва, активного відпочинку, освіти і виховання.

Колеснік О. О. [25] визначила, що згідно з класифікаційними ознаками дитячий туризм може бути за напрямком - внутрішнім та міжнародним; за метою діяльності - комерційним і некомерційним; за джерелами фінансування - за кошти туристів та за рахунок соц. фондів; за способом організації - організований та неорганізований; за віком - дитячий та молодіжний; за метою відпочинку - спортивний, пізнавальний, екскурсійний; за кількістю учасників подорожі - груповий; за способом пересування - пішохідний, гірський, автобусний, залізничний, велотуризм.

У дитячо-юнацькому туризмі школярі можуть подорожувати по-різному, використовуючи [13]:

- екскурсії по цікавих місцях свого краю та в інші міста;
- нескладні одно- і дводенні походи (пізнавальні, навчальні, тренувальні);
- багатоденні походи та експедиції (спортивні, наукові, спелеологічні, археологічні).

У міжнародному законодавстві форми туризму, в залежності від віку подорожуючих, затверджені у документі “Концепції, визначення та класифікації для статистики туризму” (Concepts, Definitions and Classifications for Tourism Statistics) у 1995 р. (стаття 4.3.3). Хоча виділені категорії назв не передбачають, ЮНВТО рекомендує поділяти туристів за віком на 5 груп [82]:

- I - від 0 до 14 років;
- II - від 15 до 24 років;

- III - від 25 до 44 років;
- IV - від 45 до 64 років;
- V - від 65 років та старше [82].

Дитячий і молодіжний туризм у кожній класифікації виділяються як окремі категорії, що характеризують різний вік, соціальний статус та умови подорожі туристів. Щодо дитячого туризму, то окрім географів його глибоко досліджують ще й педагоги. Тому часто можна зустріти такі синоніми дитячого туризму як “дитячо- юнацький”, “шкільний” та “педагогічний” туризм [13, 18]. Всі ці терміни мають спільну понятійно-термінологічну базу, вікові обмеження для дітей; на туризм у школі та поза нею покладені краєзнавчі, педагогічні, патріотично- виховні, пізнавальні та спортивні функції. Тому, на нашу думку, не варто поділяти дитячий туризм на шкільний, педагогічний, позакласний, тощо, а варто розглядати як єдине ціле.

Сучасні вчені педагоги чи туризмознавці порізно формулюють термін “дитячий туризм”. У простому сенсі педагоги просто визначають дитячий туризм як живе пізнання навколишнього світу, рух, здоров’я та фізичний гарт [19]. Розгорнуте визначення з педагогічної точки зору подає Колотуха О. В.: “дитячий туризм - засіб гармонійного розвитку дітей (осіб, які не досягли вісімнадцятирічного віку), що реалізується у формі відпочинку та суспільно-корисної діяльності, характерними структурними компонентами якої є похід, подорож, екскурсія”. Дитячий туризм, на думку автора, є ефективним засобом навчання, виховання, оздоровлення, знайомленням учнів з рідним краєм, їх соціальної адаптації, підтримання здорового способу життя, [26]. Інший автор, Нікітенко С.І. під шкільним туризмом і краєзнавством розуміє туристсько-краєзнавчу діяльність учнів, що виходить за рамки навчальних програм і організується школою та позашкільними закладами з метою забезпечення педагогічного цілеспрямованого використання їх позаурочного часу [40].

Цю діяльність характеризують: соціально - оздоровча, пізнавально-виховна та спортивно-оздоровча спрямованість, широта міжособистісних та внутрішньо-колективних відносин, у які вступають учні; безпосередній зв’язок

цих відносин із соціальним та географічним середовищем [13]. Обидва автори підкреслюють важливість пізнавальної і виховної функції дитячого туризму та його педагогічну цінність.

Згідного термінології відомого науковця галузі туризму В.А. Квартальянова, дитячий (шкільний) туризм - це туризм, який входить складовою частиною в навчальний та виховний процес в освітніх закладах, що діють за основними загальноосвітніми програмами, в установах додаткової освіти, в тому числі в позашкільних профільних туристських центрах і станціях дитячого туризму [25]. Цим твердженням описується здійснення туризму у навчальних закладах, а також підкреслюється, що дитячий туризм є невід'ємною частиною шкільного навчально-виховного процесу.

Палаткіна Г. В., досліджуючи всі можливі види та форми туризму, формулюють поняття дитячого та шкільного туризму окремо, хоча їх суть майже однакова. Дитячий і шкільний туризм, на думку авторів, - вид туризму, спрямований на задоволення рекреаційних потреб дітей та учнів. Автори також розрізняють два підвиди шкільного туризму: мінімальний за обсягом (туризмом займаються в гуртках по бажанню) та обов'язковий для всіх класів у школі - класний туризм [45].

В Україні найглибшими дослідженнями дитячого та юнацького туризму є праці Сокола Т. Г.. На його думку, “дитячий туризм - це рекреаційна діяльність дітей та юнацтва, спрямована на задоволення оздоровчих, спортивних та пізнавальних потреб особистості поза місцем постійного проживання й навчання” [58]. Варто зазначити, що О.В. Колотуха у визначенні вперше підкреслює, що подорожі обов'язково мають відбуватись не лише поза межами місця постійного проживання, але й навчання. Особливо це стосується студентів. Також науковець займається суттєвими дослідженнями спортивного дитячого туризму, у своєму визначенні він підкреслює спортивний аспект дитячого туризму, що теж заслуговує на увагу.

Проаналізувавши наукові доробки вчених ми можемо запропонувати власне трактування дефініції “дитячий туризм”. Дитячий туризм - це

організовані рекреаційні заходи для осіб до 18 років поза межами їхнього постійного місця проживання та навчання, пов'язані із використанням позаурочного часу для оздоровчої, виховної, культурно-пізнавальної, краєзнавчої та спортивної діяльності. Запропоноване визначення не виходить за рамки загальноприйнятого поняття туризму, Закону України “Про туризм” та враховує дослідження вчених туризмознавців і педагогів. Дитячий туризм - це вид туристичної діяльності, спрямований на задоволення оздоровчих, спортивних та пізнавальних потреб дітей і молоді поза місцем їх постійного проживання та навчання. Він покликаний виховувати молоде покоління засобами туристичної краєзнавчої діяльності, формувати всебічно розвинену особистість. Основними видами дитячого та молодіжного туризму є екскурсія, спортивний туризм, оздоровлення та відпочинок у таборах санаторно-курортних закладах, освітні, ділові та заохочувальні тури для талановитих підлітків, переможців творчих конкурсів, олімпіад.

Також варто зазначити, що рекреаційна діяльність дітей повинна бути нероздільно пов'язана із туристично-краєзнавчою роботою, що виконує патріотично-виховні, пізнавальні та спортивно-туристичні функції. В наш час, особлива увага приділяється туристично-краєзнавчій роботі саме з метою патріотичного виховання дітей та молоді. У школярів і вчителів ставлення до туризму різне, але не створює суперечок. Для дітей туризм - один з видів активного відпочинку, можливість поспілкуватись та розважитись у новій обстановці, відкрити для себе щось нове. Для вчителів це засіб для краще зрозуміти своїх учнів, побачити у нових умовах і спробувати по-іншому вплинути на їх розвиток.

Головною формою дитячого туризму є мандрівка або похід. Історично склалося, що туристські мандрівки для виконання розрядів з видів туризму називалися походом. Тому в практиці і теорії дитячо-юнацького туризму використовують визначення спортивної мандрівки саме як походу. Без походу взагалі неможливо вести розмову про дитячо-юнацький туризм. У цьому випадку це лише окремі форми туристсько-спортивної і туристсько-

краєзнавчої діяльності, такі, наприклад, як змагання з окремих видів техніки туризму або екскурсії [16].

Стеченко Д.М. [60] поняття “походи” визначає як “подорож організованої групи учнівської та студентської молоді з використанням активних форм пересування за визначеним маршрутом, під час проходження якого можливе подолання природних перешкод: перевалів, порогів, печер тощо різних категорій та ступенів складності.

Відомі тлумачні словники (за редакцією С. І. Ожегова та Т. Ф. Сфремової) визначають похід як “подорож, перехід, спільний рух групи осіб, організованого загону з якою-небудь певною метою”. В такому розумінні термін “похід” практично не відрізняється за змістом від терміна “подорож”. При цьому серед різноманітних видів подорожей визначенням “похід” виділяється лише різновид “організованих” подорожей, в яких обов’язково бере участь “група осіб” [26].

Виключно важливе значення дитячого туризму полягає в тому, що він відіграє і потужну економічну, і не менш вагому соціальну функцію в житті суспільства. Загальновідомою є економічна функція, що полягає у впливі на розвиток всієї національної економіки, на зайнятість, розвиток суміжних галузей тощо. В умовах ринкової економіки рекреаційно-туристична сфера забезпечує створює основи для підвищення рівня економічного розвитку територій, забезпечення зайнятості населення; розвиток суміжних галузей; впливає на доходи населення; структуру і обсяги платіжного балансу; надходження валюти від іноземного туризму до місцевих і державного бюджетів.

Дитячий туризм є сферою для забезпечення гнучких форм зайнятості населення, що в результаті зменшує безробіття та знижує градус соціальної напруги в суспільстві. Внаслідок впливу на здоров’я знижується захворюваність, підвищується життєвий тонус тих, хто працює, що в цілому збільшує загальний фонд робочого часу. Крім того, рекреація та туризм є специфічною формою господарської діяльності, яка задовольняє наявний попит

на оздоровчі і туристичні послуги. Розвиток цієї сфери впливає на інтенсивність інших галузей (легкої промисловості, сільського господарства, народних промислів тощо).

Водночас, розвиток дитячого туризму є не тільки важливим чинником економічного розвитку країни, але й соціального, культурного та духовного. Саме рекреація та туризм можуть активно сприяти ефективній реалізації концепції сталого розвитку, яка спрямована не тільки на економічне зростання, а й на соціальний прогрес, охорону навколишнього середовища та загалом — гуманістичний, етичний і культурний розвиток.

Особливе місце в системі туристської діяльності посідає дитячий туризм, орієнтований на соціально важливу категорію нашого суспільства - підростаюче покоління.

Принципова модель системи представлена на рис. 1.1.

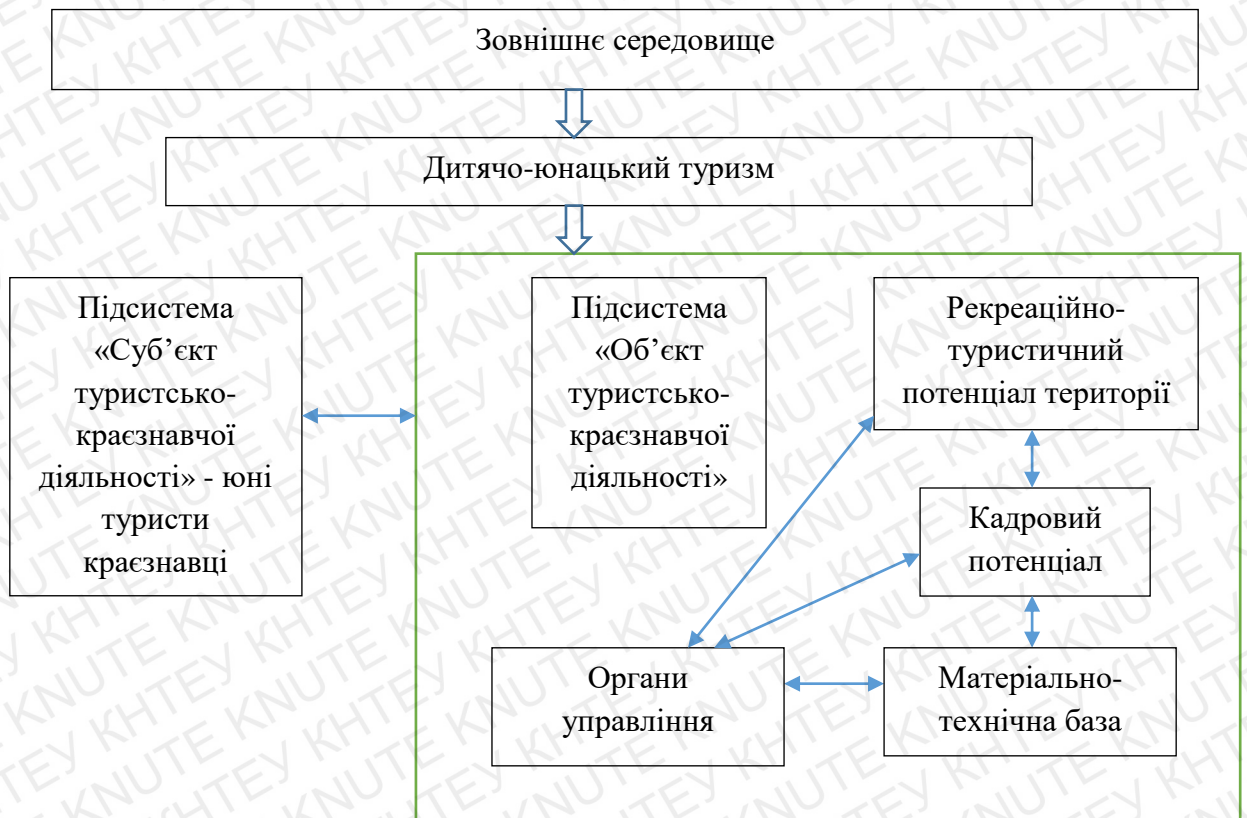

Рис. 1.1. Дитячий туризм як специфічна територіальна рекреаційна система [13, 21]

Аналіз туристсько-краєзнавчої діяльності як важливої та соціально значимої складової рекреаційної діяльності дає право стверджувати, що дитячий туризм в Україні є специфічною територіальною рекреаційною системою (ТРС) - соціальною географічною системою, яка складається із двох взаємопов'язаних підсистем: підсистеми "Об'єкт туристсько-краєзнавчої діяльності", яка включає ресурсно-туристський потенціал території України, кадровий потенціал системи дитячого туризму, матеріально-технічну базу, органи управління системою дитячого туризму в Україні та підсистеми "Суб'єкт туристсько-краєзнавчої діяльності" - основної ланки системи - дітей та юнацтва, що вибрали туристсько-краєзнавчу діяльність для задоволення своїх специфічних потреб у вихованні, оздоровленні, пізнанні навколишнього світу, фізичному розвитку [21].

Дитячий туризм як специфічна система являє собою складне утворення. Як ціле вона постає перш за все у відносинах з оточуючим середовищем: політичним, економічним, соціальним та екологічним. Зовнішній світ активно впливає на туристсько-краєзнавчу діяльність, в одних випадках відкриваючи перед нею широкі можливості, в інших - загрожуючи новими небезпеками. Виступаючи складовою туристської галузі країни, дитячий туризм в Україні в першу чергу покликаний вирішувати важливі соціальні завдання, пов'язані з вихованням, оздоровленням та освітою підростаючого покоління засобами туристсько-краєзнавчої діяльності, які наведено на рис. 1.2.

В роботі краєзнавчих відділів центрів дитячого туризму (станцій юних туристів) також домінуючими є два напрямки: географічне краєзнавство (екологія, геологія, гідрологія, топографія, топоніміка тощо) та історичне краєзнавство (археологія, етнографія, народознавство, літературознавство, фольклористика, музеєзнавство тощо). Відділи організують і проводять масові краєзнавчі заходи - експедиції, екологічні акції, зльоти, конкурси тощо. Крім того на базі центрів дитячого туризму (станцій юних туристів) на місцях працюють територіальні відділення, які організують науково-дослідну роботу учнівської молоді з географічного та історичного краєзнавства й геології. Ця

робота проводиться з усіма учнями регіону, які цікавляться географією, геологією, історією рідного краю.

Важливим структурним підрозділом центрів дитячого туризму (станцій юних туристів) є методичний відділ (кабінет), який організує й проводить інструктивно-методичну роботу з питань дитячого туризму і краєзнавства, займається просвітницькою діяльністю, здійснює підготовку туристсько-краєзнавчих кадрів.

В багатьох центрах дитячого туризму (станціях юних туристів) працюють екскурсійні відділи (бюро), які займаються організацією екскурсій для дітей та юнацтва, організують роботу туристських та орендованих баз, туристських та профільних таборів. Ці відділи (бюро) можуть працювати на засадах самоокупності.

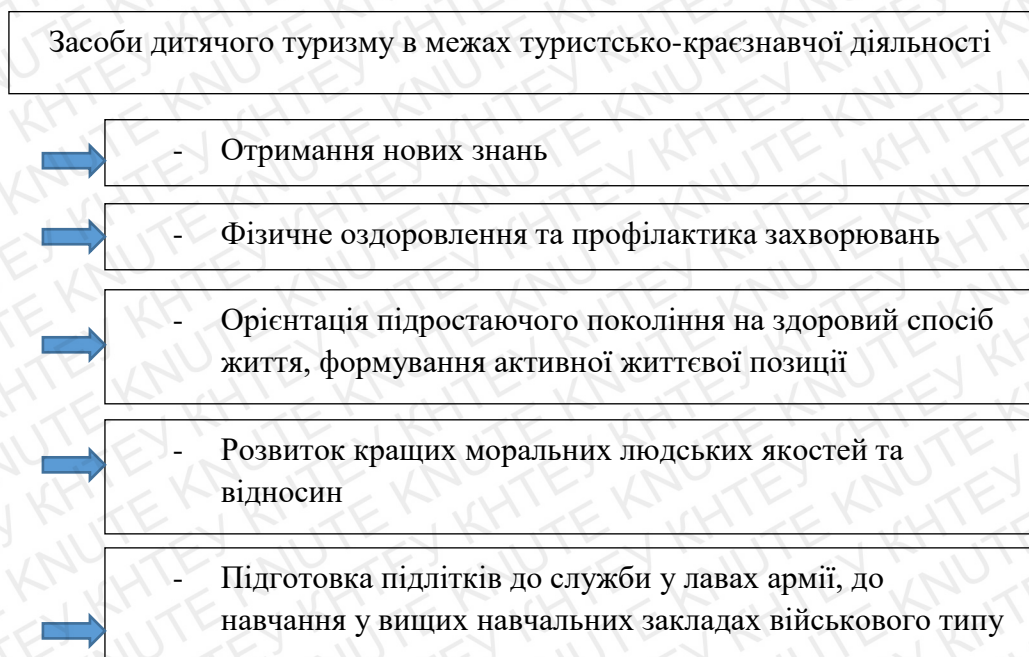

Рис. 1.2. Засоби дитячого туризму в межах туристсько-краєзнавчої діяльності [18, 26]

Одним з основних напрямків роботи центрів дитячого туризму (станцій юних туристів) є гурткова робота. Гуртки (об'єднання) також, як правило, поділяються на туристсько-спортивні та краєзнавчі в залежності від того, які

напрямки туристсько-краєзнавчої діяльності в програмі гуртка переважають. На базі центрів дитячого туризму (станцій юних туристів) працюють туристсько-краєзнавчі гуртки (об'єднання) трьох рівнів (рис. 1.3):

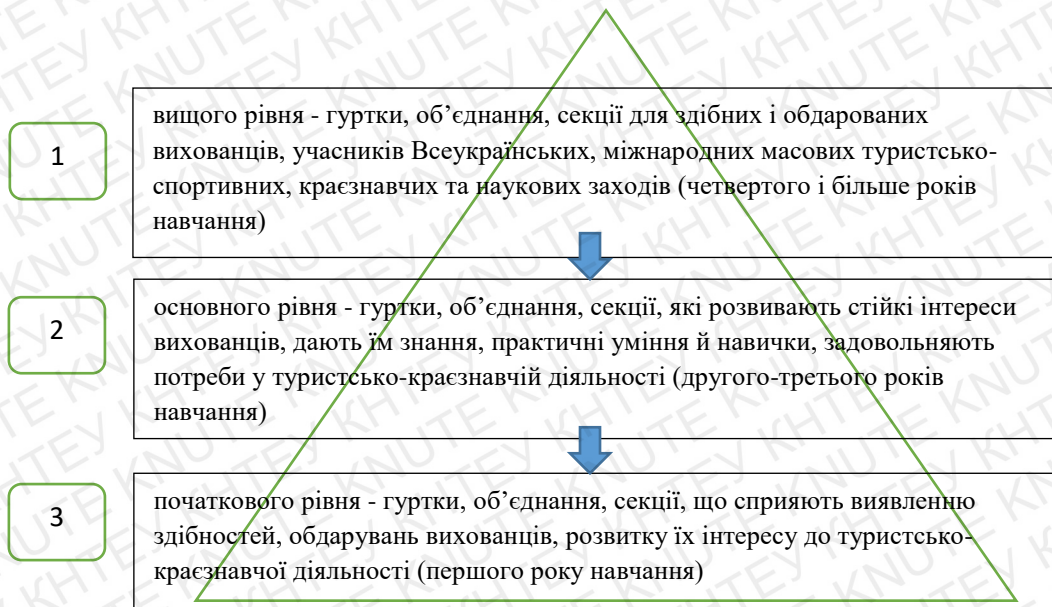

Рис. 1.3. Рівні краєзнавчих гуртків (об'єднань) [40]

На базі центрів дитячого туризму і краєзнавства (станцій юних туристів), на турбазах, в таборах можуть організовуватися й працювати тимчасові туристські, краєзнавчі, екскурсійні групи, загони, гуртки, секції, сформовані на період проведення туристського заходу, роботи бази, табору як правило початкового рівня.

Отже, вивчення літературних джерел та наукових праць, державних рішень та наказів щодо розвитку туризму в Україні засвідчує, що в них застосовувалися найрізноманітніші терміни і поняття з туризму. Дитячий туризм - це організовані рекреаційні заходи для осіб до 18 років поза межами їхнього постійного місця проживання та навчання, пов'язані із використанням позаурочного часу для оздоровчої, виховної, культурно-пізнавальної, краєзнавчої та спортивної діяльності. У дитячо-юнацькому туризмі застосовують як загальноприйняті терміни, так і ті, що є специфічними для цього різновиду туризму. Сучасні умови потребують проведення подальших

наукових досліджень та підготовки навчально-методичних посібників та словників з дитячого туризму для вищих та середніх загальноосвітніх навчальних закладів, позашкільної освіти. На сьогодні завдання по розвитку системи дитячого туризму слід зосередити на: розробці регіональних програм розвитку дитячого туризму та краєзнавства, в основі яких має бути розширення мережі закладів туристсько-краєзнавчого профілю та дитячих туристсько-краєзнавчих об'єднань в навчальних закладах; організації змістовного оздоровлення та екскурсійного обслуговування учнівської молоді; підготовці кадрів системи дитячого туризму та краєзнавства.

1.2. Просування в системі механізмів розвитку дитячого туризму: вітчизняний і закордонний досвід

Формування дитячого туризму в Україні нараховує декілька етапів: 1) зародження дитячого туризму (період Російської та Австро-Угорської імперій, XIX - початок XX ст.); 2) розвиток дитячого туризму й рекреації в радянський період (20-ті - 90-ті роки XX ст.); 3) розвиток дитячого туризму у часи незалежної України (з 1991 р. й до сьогодні). Витоки дитячого туризму відносяться до кінця XVII ст. й пов'язані зі становленням системи освіти [13].

На першому етапі дитячий туризм зароджується як комплекс заходів із метою наочного пояснення явищ природи. Вперше значення принципу наочності в системі навчання відображено у «Статуті народних училищ» (1786 р.) і «Шкільному статуті» 1804 р.). Уже на початку XIX ст. сформувалися євні теоретико -методологічні засади розвитку туризму та екскурсій серед учнівської молоді. Це пізнавальні екскурсії, основною метою яких було поглиблення та споглядання теоретичних аспектів вивчення географії в школі. На початку 60-х років XIX ст. окремі вчителі -ентузіасти організують дальні прогулянки. їх основою є природничо -наукові екскурсії. У кінці XIX ст. серед учнівської молоді складаються два види подорожей та екскурсій. Метою першого виду є вивчення географії, геології, ботаніки та інших природничих

наук. Другий вид - це дальні учбові подорожі для ознайомлення з культурними та історичними пам'ятками. Міністерство освіти сприяло розвитку шкільних освітніх екскурсій виданням спеціальних нормативних документів. Зокрема, в 1889 р. вийшов циркуляр із вказівкою, що доцільно звернути особливу увагу на прогулянки, якими слід користуватися географам, історикам, біологам тощо [14]. У 1900 р. наступний циркуляр відміняв літні канікулярні роботи й рекомендував освітні прогулянки та подорожі. Ці вказівки поклали початок літній оздоровчій роботі з учнями. Таким чином подорожі й екскурсії для учнів стають одним з елементів навчання, вживаних педагогами комерційних і реальних училищ, вищих учбових закладів. Школа стає центром розвитку екскурсійного туризму. У 1905 р. виникли перші пільги в наданні туристичних послуг для учнівської молоді [2].

На другому етапі одним із найактивніших ентузіастів розвитку дитячого туризму був Р. Р. Лейнцигер. Він організовував екскурсії, проводив активну рекламну кампанію, розробляв пропозиції для співпраці між екскурсійними організаціями та органами державної влади. Збагачується тематика екскурсій, простежується зв'язок із шкільними предметами. Подорожі вже розрізняються за тривалістю (місцеві одно-дводенні й дальні тривалі), виділяється літній період як чинник сезонності, розширюється географія поїздок (від північних регіонів Криму та Кавказу й від Уралу до країн Європи). Увага приділяється екскурсійним поїздкам і масовій роботі з дітьми влітку. Оздоровлення школярів проводиться в літніх таборах. У середині 1930-х років розширюється туристсько-екскурсійна база. У 1936 р. вся туристсько-екскурсійна робота переходить у підпорядкування профспілок із створенням Центрального туристсько-екскурсійного управління (ЦТЕУ). Починається впорядкування структури туристських організацій. У 1939 р. самодіяльні походи були визнані видом туризму. У 1940 р. вводяться інструкторські звання по видах самодіяльного туризму - пішохідному, лижному, водному, велосипедному, авто- й мототуризму [1]. У 1945 р. приймається рішення про відновлення діяльності туристсько-екскурсійних управлінь. Із 1946 р. ЦТЕУ приступає до

будівництва нових туристських об'єктів, створення екскурсійних установ, організації подорожей. Для стимулювання розвитку дитячого туризму в 1954 р. фундирувався значок «Юний турист» для піонерів 5-7 класів. У 1954 р. на озері Тургояк відбувся Перший зліт туристів-школярів. Саме цей зліт об'єднав роз'єднані самодіяльні походи в постійні експедиції школярів [3].

У 1958 р. створюється Бюро міжнародного молодіжного туризму «Супутник». У 1959 р. в Києві та інших містах України відкриваються його перші місцеві відділення. Основним завданням «Супутника» стало розширення міжнародних зв'язків й створення міжнародних таборів відпочинку. До кінця 1960-х років у дитячому й юнацькому туризмі виділилися такі основні види діяльності: молодіжні й дитячі табори відпочинку, походи та краєзнавчі експедиції. Саме у цей час розширюється географія дитячого туризму. Одночасно була закладена основа для розвитку міжнародного молодіжного туризму [2]. В 1970 р. відбувається реорганізація структури дитячого туризму: республіканські, краєві й обласні дитячі станції об'єднуються в Центральну дитячу екскурсійно -туристську станцію (ЦДЕТС) і підпорядковуються Міністерству освіти. На місцях дитячі станції (ДЕТС) продовжують співробітничати й координувати туристську роботу Палаців і Будинків піонерів, Станцій юних туристів, спортивних секцій. У 1971 р. приймається ухвала про Всесоюзний похід піонерів і комсомольців по місцях революційної, бойової та трудової слави СРСР. Організатором екскурсійних поїздок школярів виступає БММТ «Супутник». Основою подорожей стають маршрути бойової й трудової слави, відвідини музеїв і театрів, огляд визначних пам'яток, знайомство з досягненнями народного господарства країни. До 1984 р. «Супутник» співробітничав з 88 країнами світу. За кордон по лінії молодіжних обмінів виїжджало 670 тис. учнів. Отримують розвиток спеціальні рейси «Поїздів Дружби» до Угорщини та Чехословаччини [4].

На третьому етапі під час здобуття Україною незалежності й здійснення економічних реформ, державна підтримка установ і заходів туристичної сфери була зведена до мінімальних меж. Сьогодні досить популярним залишається

відпочинок дітей у Херсонській, Миколаївській, Одеській областях, на Закарпатті й Полтавщині. З метою організації дитячого туризму, стимулювання теоретико-методологічної роботи та узагальнення набутого досвіду в багатьох областях України при місцевих державних адміністраціях створено спеціалізовані центри розвитку дитячо - юнацького туризму. Наприклад, у Чернівецькій області одним із найуспішніших центрів такого профілю є Глибоцький центр дитячо-юнацького молодіжного туризму та екскурсій. На Волині є багато оздоровчих таборів. Одним із таких є дитячий позаміський заклад оздоровлення та відпочинку «Ровесник», який був заснований у 1983 р., площа якого займає 4,91 га. Поступово згуртовуючись, діти розвивають культуру держави, виражаючи її у прислів'ях, віршах, речівках, девізах, піснях, легендах, казках і малюнках. Вони безупинно творять, дбають про фізичне здоров'я, збагачують свої духовні скарби, вчаться робити добрі вчинки, цінувати чесність, благородство, відповідальність [25].

Розвиток молодіжного та дитячого туризму в Україні сьогодні особливо актуальний, оскільки саме цей вид туризму має патріотично - виховне значення, дає змогу в юному віці не тільки пізнати свою країну і весь світ, але й реалізувати конституційне право кожної дитини на відпочинок.

Історія туризму в Україні вивчена недостатньо [13]. Предметом спеціального наукового дослідження вона стала нещодавно. За часів існування СРСР окремі відомості про туристську діяльність в Україні містилися у дослідженнях загальносоюзного значення. Вітчизняне «туризмознавство» почало формуватися після 1991 р. За роки незалежності з'явилися перші наукові публікації з цієї проблематики, в яких дослідники прагнуть з'ясувати, коли в Україні з'явилося таке суспільне явище, як туризм, висвітлити актуальні проблеми історії розвитку туризму.

Детальний аналіз стану, проблем та перспектив розвитку молодіжного та дитячого туризму в нашій державі не проводився, тому інформація про цей вид туризму дається фрагментарно і тільки в загальному аспекті розвитку туризму в цілому. За останні роки не було прийнято жодного законодавчого документа,

який би чітко визначив завдання і нові ідеї розвитку молодіжного та дитячого туризму в Україні.

Конвенцією ООН про права дитини, ратифікованою Верховною Радою України, проголошено, що діти мають не тільки особливі потреби, а й громадські, політичні, соціальні, культурні та економічні права. Одним із найважливіших стратегічних завдань нашої держави в забезпеченні соціального захисту дитинства є реалізація їх права на оздоровлення та відпочинок [12].

Виходячи з цього, постає потреба вироблення системного підходу до проведення молодіжної політики сприяння духовному й фізичному розвитку підростаючого покоління, виховання у нього почуття громадської свідомості та патріотизму. Державна туристична адміністрація України, інші міністерства та відомства реалізують державну молодіжну політику в контексті виконання загальнодержавної програми «Молодь України». 20 березня 1998 р. були затверджені комплексні заходи Кабінету Міністрів України щодо реалізації державної молодіжної політики в Україні, які передбачали: сприяти розвитку інфраструктури молодіжного туризму, створенню умов для широкого залучення молоді до опанування надбанями національно-культурної спадщини України; забезпечити підтримку краєзнавчого туризму; організовувати та проводити туристсько-спортивні заходи (зльоти, олімпіади першості, чемпіонати, інші види змагань) на національному і регіональному рівнях для молоді та студентів; забезпечувати організацію туристських поїздів для молоді, активізувати туристичні обміни молодіжними групами з метою навчання, стажування та ознайомлення з народними традиціями і культурою, обміном молодіжними спортивними командами [24]

Згідно з законом України «Про туризм» держава проголошує туризм одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури і створює умови для туристичної діяльності. Серед основних цілей державного регулювання в галузі туризму є забезпечення доступності туризму та екскурсійних відвідувань для дітей, молоді, людей похилого віку, інвалідів та

малозабезпечених громадян шляхом запровадження пілг стосовно цих категорій [15].

Державою приділяється постійна і значна увага оздоровленню та відпочинку дітей та молоді. Кабінетом Міністрів України були затверджені Заходи щодо державної підтримки розвитку молодіжного та дитячого туризму, в яких зазначена необхідність: утворення Міжвідомчої координаційної ради з питань сприяння молодіжному та дитячому туризму; проведення інвентаризації об'єктів туристичної інфраструктури, які можуть бути використані для потреб молодіжного та дитячого туризму; розроблення та впровадження механізмів підтримки кращих інноваційних проектів громадських та інших організацій із створення та просування на ринку туристичного продукту для дітей та молоді; здійснення заходів щодо створення мережі молодіжних готелів; розроблення пілотного проекту молодіжного готелю; підготовка пропозицій щодо виділення приміщень для молодіжного готелю або земельної ділянки для його спорудження в кожному обласному центрі; розроблення та затвердження символіки молодіжного туризму; підтримка проведення благодійної акції «Подаруй дитині літо»; проведення молодіжних туристичних фестивалів; розроблення та проведення маркетингової кампанії молодіжних готелів, дитячих оздоровчих закладів на міжнародному туристичному ринку; визначення та затвердження орієнтовної тематики екскурсійно-краєзнавчої діяльності в межах свого регіону відповідно до вимог навчальних програм для різних вікових груп дітей та молоді і рівня їх знань; включення туристських та екскурсійних поїздок по Україні до навчальних планів середніх загальноосвітніх шкіл; проведення Всеукраїнського ярмарку послуг, пов'язаних з організацією дитячого та оздоровчого туризму; створення Інтернет-порталу, сайту дитячого та молодіжного відпочинку; видання сучасних карт, схем, довідників з молодіжних туристських маршрутів, путівника із зазначенням основних туристичних центрів для шкільної та студентської молоді; сприяння розвитку міжнародного молодіжного туризму у прикордонних областях; проведення міжнародної конференції «Молодіжний та

дитячий туризм та відпочинок», наукових досліджень у сфері молодіжного туризму; дослідження ціноутворення туристичного продукту для дітей та молоді, підготовка відповідних пропозицій та рекомендацій та ін. [24].

Незважаючи на те що система ринкових відносин зруйнувала монополію «Супутника» на цей вид туризму, він є одним з провідних у цій сфері. У системі «Супутника» близько 40 підрозділів, які працюють в усіх регіонах країни, укомплектовані професійними кадрами і мають власну матеріальну базу: у Києві - готель «Мир», в Одесі - «Юність», туристичні комплекси в Запорізькій та Черкаській областях, молодіжний центр «Верховина» в Закарпатській області, власний автобусний парк. АТ «Супутник - Україна» має всі можливості для якісного обслуговування дітей та молоді на туристичних маршрутах України і відпочинку та оздоровлення молоді за кордоном. З цією метою підготовлено кілька спеціалізованих програм, наприклад «Президентський клас», «Т.Г.Шевченко - великий син українського народу», пізнавальні екскурсійні програми в Києві та в усіх обласних центрах України [12].

Цілком зрозуміло, що сьогодні організувати дитячі й молодіжні тури набагато складніше. Сучасне підростаюче покоління набагато вимогливіше, у його свідомості вже з'явилися певні стандарти - що таке рівень обслуговування середнього класу, три або чотиризірковий рівень. Далеко не всі українські туристичні фірми мають серед своїх пропозицій послуги для дітей і молоді. Підготовка таких послуг - досить копітка справа, а щоб мати економічний ефект від неї, потрібно вкласти набагато більше, ніж в організацію туру для дорослих. До того ж специфіка роботи з дітьми в екскурсійних і туристичних поїздках накладає, крім усього іншого, величезну моральну відповідальність на організатора.

Останнім часом державна підтримка дитячого та молодіжного туризму стала більш відчутніша. Так, «Укрзалізниця» надає дітям під час канікул можливість безплатного проїзду до місць відпочинку й оздоровлення. Слід відмітити і тенденцію до залучення низки культурно значущих, оздоровчих, видовищних організацій і установ у систему КІС. Міжнародне студентське

посвідчення КІС дає його власнику право на знижки й пільги під час оплати проїзду в міжнародному, внутрішньому та міському транспорті, на розміщення в готелях, харчування, відвідування музеїв, театрів і кінотеатрів, клубів, дискотек, спортивних заходів більш як у 100 країнах [11]. Адже сьогодні в Україні значно підвищився попит на закордонний відпочинок молоді - не слабшає інтерес до поїздок до Туреччини, Болгарії, вже кілька років поспіль українські діти відпочивають в іспанських родинах. Стають досить актуальними і загальноосвітні закордонні тури, коли дитина індивідуально або у складі групи вирушає до Англії, Іспанії, Мальти, де поруч із відпочинком має можливість поглиблено вивчати іноземну мову. На жаль, державній політиці у цій сфері властива певна непослідовність. З одного боку, дітям надають безплатний проїзд, а, з другого, виставляють неймовірну ціну за проживання в готелі. Як наслідок, знайомлюючись із величними пам'ятками світової та української культури, діти мусять жити в умовах, досить далеких від поняття «цивілізовані».

Водночас матеріальна база, що перебуває під юрисдикцією різних міністерств відомств, не використовується в повному обсязі, а цільові кошти зі спеціалізованих джерел фінансування, які виділяються з державного бюджету для відпочинку та оздоровлення дітей і молоді, не завжди використовують за призначенням. Важливим заходом, спрямованим на розвиток внутрішнього та в'їзного молодіжного та дитячого туризму в Україні, є створення мережі засобів розміщення, які б за невисоку ціну надали можливість проживання для дітей, школярів та студентів під час мандрівок історичними і рекреаційними центрами країни. Виникає об'єктивна необхідність скористатися досвідом зарубіжних країн у сфері функціонування популярних і відносно дешевих закладів для подорожуючих - хостелів (молодіжних готелів). Адже сьогодні більш ніж у 60 країнах світу діє понад 4,5 млн. хостелів, якими користується близько 35 млн. мандрівників, причому їх кількість постійно збільшується [6, с 235]. Подібно до готелів, які за рівнем комфортності різняться кількістю «зірок», хостели класифікують за кількістю «ялинок». Найкращими та

найдорожчими є «чотирьох ялинкові», в яких є власна їдальня, душ на поверсі, камери зберігання, кімната побуту, послуги Інтернету. У номерах такого хостелу звичайно розміщуються не більше шести осіб. Із зменшенням «ялинковості» хостели надають менше послуг, тут можливе розміщення до 40 мандрівників у кімнаті, наявність їдальні не обов'язкова і вартість одного спального місця зазвичай трохи більше долара. Незалежна Україна має достатню базу для створення мережі таких хостелів в містах, де є вищі навчальні заклади та існує велика кількість гуртожитків.

Перший український хостел «Авіатор» був відкритий у 2004 р. в Києві на базі Національного авіаційного університету, а сьогодні в Україні вже працюють більше десяти хостелів у Львові, Ужгороді, Балаклаві, Києві, Черкасах. Потягом останніх років в Україні зберігається тенденція до погіршення стану здоров'я дітей та молоді. Вплив постійно діючих факторів ризику, незадовільна екологічна ситуація, ускладнена наслідками Чорнобильської катастрофи, перевантаження, насамперед у шкільному віці, призводять до істотного зниження імунітету та розвитку у дітей хронічних захворювань. Поки що не вдається забезпечити організоване оздоровлення та відпочинок усіх бажаючих. Основними причинами такої ситуації є дефіцит коштів та слабка матеріально-технічна база дитячих оздоровчих закладів незалежної України. У зв'язку з цим потрібні координація діяльності всіх міністерств і відомств, проведення протекціоністської (передусім фінансової) політики з боку держави. Це насамперед упровадження спеціалізованих навчальних туристських програм залежно від вікових та освітніх особливостей дітей і молоді, виконання програми оздоровлення та фізичного загартування підростаючого покоління.

Сьогодні досить популярним залишається відпочинок дітей та молоді у Херсонській, Миколаївській, Одеській областях, у Закарпатті, на Полтавщині. Але ж найпопулярнішим залишається Крим. Сонячне світло й тепло, мінерально-сольовий склад і температурний режим морської води, чудові пляжі створюють сприятливі умови для відпочинку та оздоровлення дітей та молоді.

Загальновідомими санаторно-курортними дитячими центрами є Ялта, Алушта, Алушка, Феодосія, Євпаторія, Судак, Саки і, звичайно ж, «Артек».

На перший погляд, увага до проблематики туризму в незалежній Україні досить пильна. Тут і укази Президента України, і парламентські слухання про стан і заходи для розвитку туризму, і увага до нашої країни з боку Всесвітньої туристської організації, зокрема приїзд до України генерального секретаря ВТО. Але що стосується дитячого та молодіжного туризму, то тут за останні роки не було прийнято жодного законодавчого документа. Потреба, щонайменше, постанови Кабміну, Верховної Ради чи спільного документу цих органів вищої влади давно назріла. У ньому мають бути чітко визначені завдання туристичних фірм і державних органів у цій сфері, необхідні нові ідеї і рішення стосовно розвитку молодіжного та дитячого туризму в незалежній Україні.

Дитячий туризм в Україні підпорядкований Міністерству освіти і науки. Поруч із спеціалізованими закладами еколого-натуралістичного профілю й закладами дитячо-юнацької технічної творчості та комплексними позашкільними закладами (палаці, центри, будинки позашкільної роботи, дитячо-юнацькі центри) спеціалізовані туристсько-краєзнавчі заклади є складовою частиною системи позашкільної освіти та виховання в Україні. Саме спеціалізовані туристсько-краєзнавчі заклади складають основу системи дитячого туризму в нашій країні.

Очолює всю туристсько-краєзнавчу роботу в країні Український державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді, безпосередньо підпорядкований Міністерству освіти й науки. Укрдержцентр є інструктивно-методичним та організаційним центром туристської, краєзнавчої та екскурсійної роботи з учнівською та студентською молоддю в Україні. Центр має республіканський табір туристського активу учнів України в селі Осій Іршавського району Закарпатської області.

На рівні областей України функціонують обласні центри туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді (в Запорізькій, Рівненській,

Харківській, Херсонській та Черкаській областях - обласні станції юних туристів), Міжнародний центр дитячого туризму головного управління освіти м. Києва. В Одеській та Сумській областях туристсько-краєзнавчою діяльністю займаються обласні центри позашкільної освіти та виховання, які крім творчості, розташований у м. Біла Церква.

На базі всіх спеціалізованих туристсько-краєзнавчих закладів України працюють туристсько-краєзнавчі гуртки та об'єднання учнів різного профілю. Крім мережі спеціалізованих туристсько-краєзнавчих закладів, дитячий туризм входить складовою частиною до системи комплексних позашкільних закладів - Палаців, центрів, будинків позашкільної роботи.

Існує значна кількість туристсько-краєзнавчих гуртків у загальноосвітніх школах та професійно-технічних училищах. Але, в цілому, рівень роботи гуртків в комплексних позашкільних закладах і загальноосвітніх школах та ПТУ значно нижчий, ніж у спеціалізованих туристсько-краєзнавчих закладах.

Виходячи з того, що туристсько-краєзнавча діяльність об'єднує два ефективних засоби виховання - туризм і краєзнавство - основними структурними підрозділами центрів дитячого туризму й краєзнавства (станцій юних туристів) є відділ спортивного туризму та відділ краєзнавства.

Отже, в ході дослідження визначено проблеми розвитку дитячого туризму, які необхідно ліквідувати у нашій державі. Недоліки розвитку розглядаються фрагментарно, у зв'язку з цим потребує систематичний підхід до розробки науково-методичних основ розвитку даного виду туризму. Виникає необхідність вивчення й узагальнення досвіду розвитку дитячого туризму не тільки з погляду додаткової освітньої діяльності, а й з позицій економічної ефективності цього напрямку. Нові економічні відносини, що виникли нині у нашій країні, загострили проблеми в дитячому туризмі, вимагають змін у підходах і механізмах організації діяльності з розвитку масового дитячого туризму.

Процес формування потенціалу стратегічного розвитку є досить складним і багатограним, оскільки залежить від багатьох факторів –

зовнішніх, притаманних мікро- і макросередовищу функціонування туристичних підприємств, і внутрішніх, які діють і регулюються самим підприємством. У реальному житті спостерігається тісне переплетіння зовнішніх і внутрішніх факторів, а тому сформувавши стратегічний тип розвитку можуть лише ті підприємства, які раціонально і швидко впроваджують у життя сучасні досягнення науково-технічного прогресу, що є результатом змін у макросередовищі і, зокрема, в такій його ланці, як науково-технічне середовище. Тому кардинальне прискорення НТП і впровадження його досягнень у практику розглядаються як один з найважливіших напрямів формування стратегічного типу розвитку туристичних підприємств (рис. 1.6).

Найбільш актуальними як у теорії менеджменту, так і в практиці управління є визначення впливу стратегічних змін в економічному просторі на турфірми, їх структури, системи управління, організаційні культури та передусім на формування стратегії розвитку підприємств туристичного бізнесу.

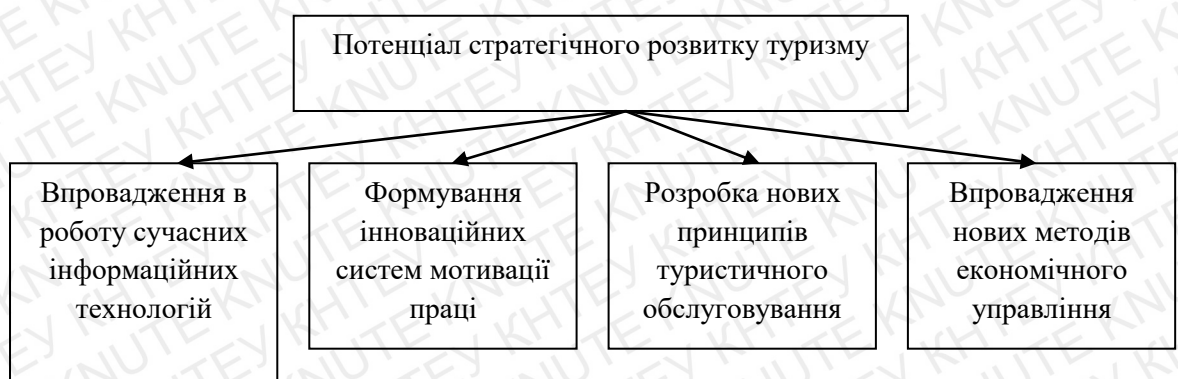

Рис. 1.4. Напрямки формування потенціалу стратегічного розвитку туризму [28]

Величезні зміни, яких зазнає сучасна вітчизняна економіка та економіка світу в цілому в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів, вказують на необхідність вирішення такої проблеми, як розробка нових управлінських схем пристосування основної ланки економіки — підприємств та організацій до участі в глобальному економічному просторі. Удосконалення стратегічного

управління вітчизняними туристичними підприємствами в умовах глобалізації світової економіки є важливим науковим та практичним завданням [28].

1.3. Методичні основи оцінки ефективності просування національного туристичного продукту на міжнародний ринок в сегменті дитячого туризму

Огляд публікацій з проблематики формування стратегічного потенціалу є свідченням того, що переважна більшість авторів, які вивчають ці питання, передусім звертають увагу на зміни, що відбуваються в організаціях та середовищі їх діяльності під впливом глобалізаційних процесів, намагаючись при цьому застосувати до управлінських процесів старі схеми, створені тоді, коли зовнішнє середовище було достатньо стабільним, а про глобалізацію як всеохоплююче явище ще не йшлося [4, 15, 23]. Але сьогодні в світі глобалізаційних процесів управління стратегічним розвитком потребує трансформації.

Сучасне управління стратегічним розвитком є розвитком і продовженням класичного підходу. Це проявляється у тому, що не підлягає зміні парадигма, яка лежить в основі класичного і багатоаспектного формування стратегічного потенціалу – активної обопільної взаємодії організації та її оточення. Розвиток формування стратегічного потенціалу під впливом нових обставин, зумовлених глобалізацією, не є простим перенесенням засад класичного підходу на концепцію багатоаспектного формування стратегічного потенціалу [4, 15]. Це збагачення класичних припущень та акцент на нових аспектах, спричинених глобалізацією. Інакше кажучи, глобальна орієнтація, яка лежить в основі парадигми формування стратегічного потенціалу, вимагає глобальних пристосувань організації. Треба також додати, що неможливо виділити дослідників, які б досліджували проблематику в сфері туризму, та відчувається відсутність сучасного інструментарію, який можна було б застосовувати в сучасних умовах.

З огляду на результати вивчення та дослідження літературних джерел за проблемою набирає особливої ваги виявлення основних тенденцій розвитку туристичних організацій і визначення чинників, що впливають на їх розвиток, та розробка універсальної схеми стратегічного вибору туристичних підприємств в умовах глобалізації світової економіки.

Все більш очевидним стає те, що головною характеристикою нових систем внутрішньофірмового управління повинні стати орієнтація на довгострокову перспективу, проведення фундаментальних досліджень, підвищення рівня якості, розширення сфери послуг, інноваційну діяльність, максимальне використання творчої активності персоналу. Децентралізація, скорочення рівнів управління, просування робітників і їх оплата в залежності від реальних результатів стануть основними напрямками змін в апараті управління. Можливо виділити деякі найбільш помітні тенденції розвитку організації.

У внутрішньому розвитку:

- розвиток систем досліджень туристичних організацій: сегментування ринку, дослідження рівня задоволеності споживача, марок і споживацьких думок, оцінка корпоративного іміджу;
- розвиток організаційних структур туристичних організацій: впровадження дивізіональних і сітьових структур, створення малих груп, внутрішніх ринків, стратегічних центрів прибутку;
- залучення робітників до управління туристичною організацією: створення робочих груп і комітетів для вирішення окремих завдань і реалізації проектів;
- зростання ролі працівників у процесі формування доданої цінності: розвиток систем стимулювання персоналу, підвищення кваліфікації і самостійності працівників, принципова зміна структури персоналу;
- розвиток інноваційної активності туристичних організацій: реалізація науковотехнічних досягнень в створенні нових туристичних продуктів та впровадження новітніх технологій.

У зовнішньому розвитку:

- глобалізація діяльності: кооперація, партнерство, міжнародні стратегічні альянси, франчайзингові системи, концентрація;
- формування єдиного інформаційного простору: розмитість меж організації, швидкість прийняття рішень;
- територіальна експансія: відкриття філій за кордоном, придбання частки участі в капіталі іноземної організації.

Базуючись на аналізі тенденції розвитку організації, можна стверджувати, що головною властивістю підприємств стане постійне пристосування до динамічного глобального зовнішнього середовища, і на перший план вийдуть такі риси підприємства [6]:

- організаційна гнучкість: підприємство повинно оперативно реагувати на запити клієнтів; гнучкість має стати організаційною культурою компанії;
- залучення робітників до активної участі в управлінні, обговоренні і прийнятті як тактичних так і стратегічних рішень;
- орієнтація на знання — сьогодні знання та людський капітал стають головним чинником виробництва;
- інноваційна природа функціонування стає головним чинником успіху підприємств, в цих умовах інтелектуальна праця стає основою створення матеріальних цінностей, отримання доходів і прибутку, знання стають домінуючим активом підприємств;
- переважне застосування команд з метою використання колективного інтелекту, що дозволяє розробляти унікальні технологічні, ринкові і управлінські рішення;
- висока внутрішня конкурентоздатність, яка засновується на знаннях та досвіді персоналу, формує конкурентні переваги підприємства та його ключову компетенцію;
- прагнення до диверсифікації — необхідно використовувати диверсифікацію робочої сили і постачальників, що дозволить підвищити

конкурентноспроможність компанії і розширити послуги, що надаються клієнтам;

– глобальні масштаби — об'єднані в мережу ділові кластери співпрацюють в глобальних масштабах для досягнення стратегічних цілей. Фактично партнерство як форма співробітництва стає домінуючою і витісняє конкуренцію.

Зміна концепції розвитку турфірми та вимог до неї відбувалась під дією ряду обставин, серед яких основними є перетворення інформації в один з основних чинників виробництва і зростання ролі інформаційних технологій, що в свою чергу приводить до зростання ваги інтелектуального потенціалу як частки активів туристичних підприємств (рис. 1.5).

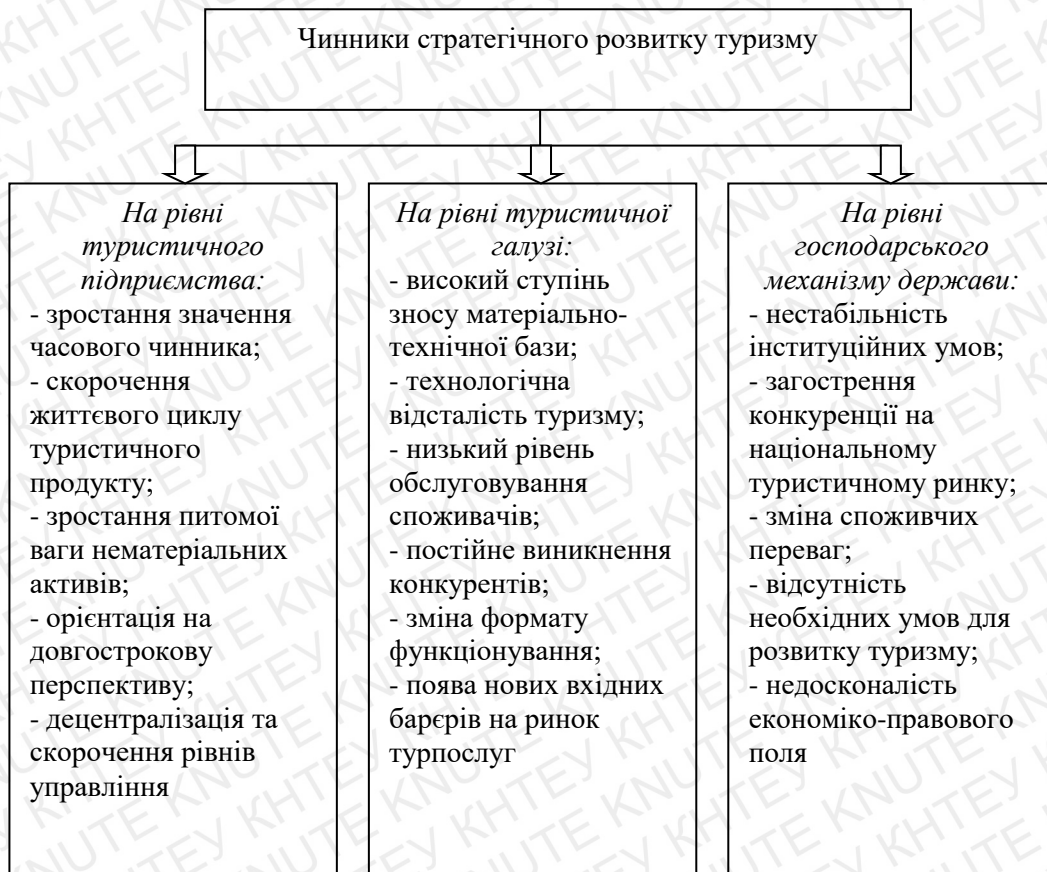

Рис. 1.5. Чинники, що формують нові характеристики формування стратегічного потенціалу розвитку туризму [6]

Два перших чинники значно спростили доступ до інформації і прискорення обміну нею. Це дозволило туристичним підприємствам

прискорити інтеграційні процеси з метою підвищення синергетизму їхнього функціонування.

Все це привело до глобалізації ринкових відносин і загострення конкуренції, що змушує керівників постійно диверсифікувати діяльність, використовуючи новітні інноваційні досягнення, що за умов скорочення життєвого циклу продукції вимагає від керівництва, пристосовуючись до таких змін, швидко реагувати на зміни при прийнятті управлінських рішень. Всі ці чинники діють на фоні нестабільного інституціонального середовища, впливовість якого на пострадянському просторі має особливо вагомий вплив.

Основними стадіями розвитку туристичного підприємства є: розвиток, що базується на творчості; розвиток, що базується на керівництві; розвиток, що базується на делегуванні; розвиток, що базується на координації, та розвиток, що базується на співпраці. У процесі переходу між зазначеними стадіями розвитку компанія повинна подолати кризу лідерства, кризу автономії, кризу контролю, кризу кордонів, кризу довіри. Зазначені стадії розвитку організації формують логічно завершений цикл розвитку, який повторюється. Теорія організаційного розвитку, запропонована Л. Грейнером, підводить до думки, що всі зміни в організації є запрограмованими. Спочатку організаційні зміни обумовлені вибором стратегічного напрямку. Далі відбувається конкретизація функцій і структури управління підприємства, а згодом - децентралізація. Наступним кроком є необхідність розвитку внутрішньо-організаційної кооперації та координації діяльності [7, с. 8-11].

Характерними особливостями формування стратегічного потенціалу в сфері туризму, які істотно ускладнюють процес управління туристичною фірмою, є нелінійність, а часом і взаємна суперечність окремих напрямів реалізації стратегії (орієнтація на підвищення прибутковості "конфліктує" з напрямком зниження ризиків) скорочення витрат на організаційну структуру, що стає на перешкоді втіленню напрямку підвищення якості туристичних послуг, тощо(табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Переваги і недоліки окремих напрямків формування стратегічного потенціалу [77]

Напрямок	Переваги	Недоліки
Оптимізація витрат	Зниження вартості послуг;	Достовірність ще більшого здешевлення послуг конкурентами; уповільнення реакції на зміни вимог ринку; нездатність забезпечити довготривалі конкурентні переваги
	встановлення тісних контактів зі споживачами;	
	прибуток, навіть за наявності сильної конкурентної боротьби	
Диференціація послуг	Зниження чутливості споживача до ціни; високі вхідні бар'єри на ринок завдяки лояльності споживачів; можливість забезпечення довготривалих конкурентних переваг;	Значний ціновий розрив у витратах порівняно з лідером;
	формування позитивного іміджу туристичної фірми-новатора	
	x	ризик втрати специфічності продукту в результаті зміни цінностей споживача;
Фокусування на ринковому сегменті	Можливість реалізації в межах цього стратегічного напрямку стратегії зниження витрат або диференціації;	Необхідність обслуговування великого сегмента з метою відшкодування витрат
	комплексне обслуговування споживачів	зростання розбіжностей між потребами окремого сегмента всього ринку; достовірність зникнення потреби в значущих для клієнтів параметрах послуг;
	x	можливість захоплення конкурентами підсегментів у такому сегменті

Ці ознаки розробки стратегії формування стратегічного потенціалу туристичної фірми, а також постійна мінливість ринкової кон'юнктури зумовлюють необхідність постійного маневрування на ринку туристичних послуг, корекції напрямків формування стратегічного потенціалу. Незважаючи на те, що, за деякими твердженнями, стійкість конкурентних переваг фірми можна досягти за рахунок менших, ніж у конкурентів, витрат, диференціації своїх послуг або фокусування на певному сегменті туристичного ринку, менеджерам з туризму слід враховувати також недоліки ряду напрямків формування стратегічного потенціалу.

Отже, стратегічний розвиток туристичного підприємства передбачає використання різних чинників внутрішнього та зовнішнього характеру в процесі вдосконалення окремих напрямків господарської діяльності – управління витратами, доходами, фінансовими ресурсами, майновим потенціалом, тощо. Специфікою формування стратегічного потенціалу в сфері туризму є його орієнтації в значній мірі на особливості та тенденції розвитку національного та міжнародного ринку туристичних послуг. Окремі напрямки формування стратегічного потенціалу турфірми є взаємопов'язаними між собою, а також можуть бути взаємопротилежними за своїм характером.

Висновки до розділу 1

Вивчення літературних джерел та наукових праць, державних рішень та наказів щодо розвитку туризму в Україні засвідчує, що в них застосовувалися найрізноманітніші терміни і поняття з туризму. Дитячий туризм - це організовані рекреаційні заходи для осіб до 18 років поза межами їхнього постійного місця проживання та навчання, пов'язані із використанням позаурочного часу для оздоровчої, виховної, культурно-пізнавальної, краєзнавчої та спортивної діяльності. У дитячо-юнацькому туризмі застосовують як загальноприйняті терміни, так і ті, що є специфічними для цього різновиду туризму. Сучасні умови потребують проведення подальших наукових досліджень та підготовки навчально-методичних посібників та словників з дитячого туризму для вищих та середніх загальноосвітніх навчальних закладів, позашкільної освіти. На сьогодні завдання по розвитку системи дитячого туризму слід зосередити на: розробці регіональних програм розвитку дитячого туризму та краєзнавства, в основі яких має бути розширення мережі закладів туристсько-краєзнавчого профілю та дитячих туристсько-краєзнавчих об'єднань в навчальних закладах; організації змістовного оздоровлення та екскурсійного обслуговування учнівської молоді; підготовці кадрів системи дитячого туризму та краєзнавства.

В ході дослідження визначено проблеми розвитку дитячого туризму, які необхідно ліквідувати у нашій державі. Недоліки розвитку розглядаються фрагментарно, у зв'язку з цим потребує систематичний підхід до розробки науково-методичних основ розвитку даного виду туризму. Виникає необхідність вивчення й узагальнення досвіду розвитку дитячого туризму не тільки з погляду додаткової освітньої діяльності, а й з позицій економічної ефективності цього напрямку. Нові економічні відносини, що виникли нині у нашій країні, загострили проблеми в дитячому туризмі, вимагають змін у підходах і механізмах організації діяльності з розвитку масового дитячого туризму.

Стратегічний розвиток туризму передбачає використання різних чинників внутрішнього та зовнішнього характеру в процесі вдосконалення окремих напрямків господарської діяльності – управління витратами, доходами, фінансовими ресурсами, майновим потенціалом, тощо. Специфікою формування стратегічного потенціалу в сфері туризму є його орієнтації в значній мірі на особливості та тенденції розвитку національного та міжнародного ринку туристичних послуг. Окремі напрямки формування стратегічного потенціалу турфірми є взаємопов'язаними між собою, а також можуть бути взаємопротилежними за своїм характером.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОСУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

2.1. Аналіз туристичного потенціалу Херсонської області

Рекреаційне природокористування відноситься до тієї сфери людської діяльності, що отримала виключно широкий розвиток саме в останні десятиріччя і має тенденцію до подальшого розвитку та розширення. Цьому розвитку сприяє соціально-економічний прогрес та обумовлені ним збільшення доходів, часу, покращення транспортних, житлових умов, зростання чисельності населення та процесів урбанізації.

Залежно від мети рекреаційної діяльності висуваються різноманітні види вимог рекреації до природи, які в найбільш узагальненому вигляді виділяються через функціональну типологію [4]. За рисунком 2.1 ми можемо простежити як розвивається рекреаційна діяльність. У Херсонській області можна виділити чотири основних типи рекреаційної діяльності.

У структурі територіально-рекреаційного комплексу Херсонської області виділяються насамперед такі напрями рекреаційної діяльності: лікувально-курортна рекреація, відпочинок та праця на дачних ділянках, туризм та пізнавальна рекреація.

Відзначимо, що найбільшого розвитку в Херсонській області набула лікувально-курортна рекреаційна діяльність. Це пов'язано, насамперед, із специфікою складу та розміщення рекреаційних ресурсів краю. Лікувально-курортний вид рекреаційної діяльності найбільш суттєво характеризують показники наявності закладів курортно-лікувального типу, їхня потужність (кількість ліжко-місць).

Як свідчать проаналізовані дані, серед закладів відпочинку в Херсонській області переважають туристичні бази та дитячі санаторії (80%). Саме вони

вміщають найбільшу кількість відпочиваючих. Такі заклади забезпечують рекреантів повноцінним харчуванням, надають обладнані пляжі, організують дозвілля, екскурсії. Переважна (94%) більшість закладів відпочинку та оздоровлення - літнього типу, бо не мають системи опалення, більшість будинків збудовані не капітально, особливо це характерно для туристичних баз.

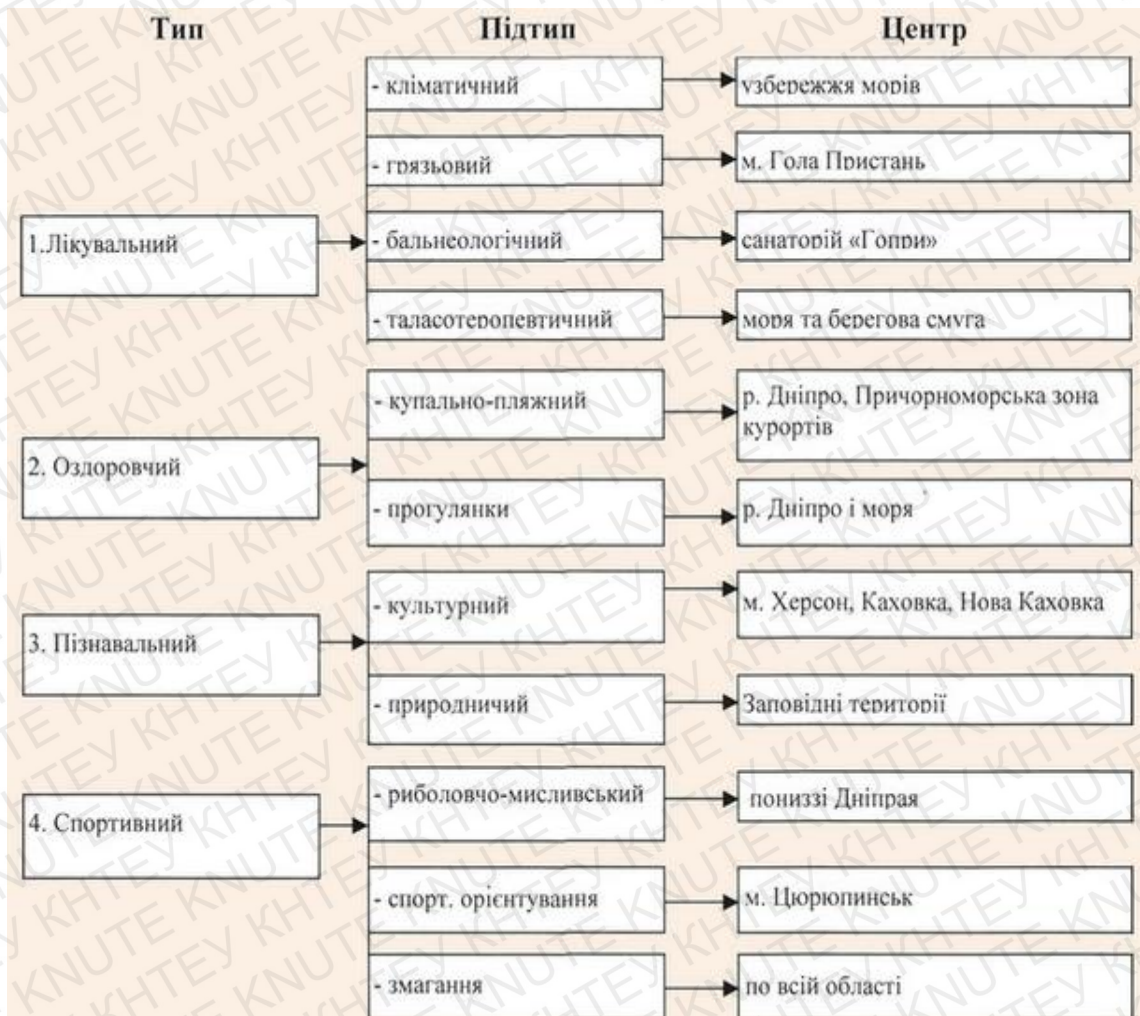

Рис. 2.1. Рекреаційна діяльність у Херсонській області

Серед стійких, найбільш суттєвих тенденцій розвитку лікувально-курортної рекреаційної діяльності необхідно відзначити посилення її спеціалізації на оздоровленні дітей. Цьому найбільшою мірою сприяють як наявні природні рекреаційні ресурси, так і прийнятна матеріальна база відпочинку та кваліфікаційні кадри. У результаті кількість відпочиваючих дітей зросла з 34484 чол. у 1991р. до 68900 чол. у 2005р., тобто на 100%.

Бурхливого розвитку, особливо в останні десятиріччя, набув особливий вид активного відпочинку - відпочинок та праця на дачних ділянках. Дачне будівництво на Херсонщині у порівнянні з сусідніми регіонами є більш масовим. Найбільш значні та компактні дачні селища мають декілька ареалів розміщення: долина та дельти р. Дніпро, нижня течія р. Інгулець, береги Каховського водосховища, численні озера в Голопристанському та Цюрупинському районі, приморські смуги у Садовському районі. Як правило, всі дачні селища мають упорядковані шляхи сполучення або пристані на річках, освітлення, магазини з товарами першої необхідності. Особливого розвитку дачі набули в районах з найбільшою кількістю міського населення. Упродовж декількох років дачні селища приваблюють усе більше людей. Цей вид відпочинку можна виділяти як агротуризм різновидності зеленого туризму в Україні. Агротуризм - вид сільського зеленого туризму як пізнавального, так і відпочинкового характеру, деякі сім'ї наймають будинки для літнього відпочинку.

Таким чином, тільки пропорційний, збалансований розвиток усіх компонентів рекреаційної діяльності - екскурсійної і туристичної, оздоровлення і відпочинку, дитячої рекреації, дачного відпочинку - забезпечить загальний пропорційний розвиток області [5].

Розміщення рекреаційних ресурсів Херсонської області нерівномірне. Території області можна умовно поділити на три ділянки (Рисунок 2.2.). Так, найбільш значним та різноманітним рекреаційним потенціалом володіють приморські райони – Голопристанський, Скадовський, Білозерський, Каланчацький, Генічеський. Навіть у цій групі є значні відмінності між районами. У районах збудовані пансіонати та будинки відпочинку, дитячі санаторії, пансіонати з лікуванням; добре транспортне сполучення з обласним центром.

Рекреаційну спеціалізацію Скадовського району визначають морські, пляжні, кліматичні умови і ресурси. Тут розміщені найбільш значні і відомі курортні центри - м. Скадовськ, смт. Лазурне, Красне. Вигідна автомобільна та

залізнична доступність від обласного центру до Скадовську 100 км і 28 км від залізничної станції Каланчак, до смт. Лазурного 102 км і 90 км від залізничної станції Брильовка.

Згідно з статистичними даними, найбільша кількість рекреаційних закладів зосереджена в м. Скадовську та Скадовському районі (36%).

У Каланчацькому районі незважаючи на те, що він займає приморське положення але через незручне транспортне сполучення цей район має більш віддалене положення від обласного центру 160 км автошляхом і від районного центру Каланчак до с. Хорли 27 км від залізничної станції, менш інтенсивно використовуються морські та пляжні рекреаційні ресурси. Проте в Генічеську вони безумовно, застосовуються значно ширше, ніж в рекреаційному центрі Хорли (Каланчацький р-н).

Рис. 2.2. Карта рівня розвитку туристичної діяльності по районах Херсонської області

Іншу групу адміністративних районів, де рекреація пов'язана переважно із зручністю придніпровського положення та ресурсами Дніпра, складають

придніпровські райони - правобережні Нововоронцовський, Бериславський, лівобережні Верхньорогачицький, Великолепетиський, Горностаївський, Каховський.

До третьої групи віднесені райони з найменшим потенціалом - Високопільський, Нижньосірогоський, Іванівський, Новотроїцький, Чаплинський. Вони характеризуються пануванням рівнинних одноманітних розораних степових ландшафтів, які порушуються полезахисними лісосмугами та у південних районах - каналами. Пам'ятки природи - переважно місцевого значення. Виняток становить лише Чаплинський район з всесвітньо відомим біосферним заповідником Асканія-Нова. Таким чином, рекреаційні ресурси використовуються переважно для місцевих жителів.

Отже, в Херсонській області прослідковуються місця, де є значні резерви для розширення рекреаційної діяльності. Здійснене нами районування показує не тільки різноманітність, неоднорідність та нерівномірне розміщення рекреаційних ресурсів, але й залежність стану їхнього використання, від соціально-економічних умов, які стимулюють або обмежують його. При цьому необхідно враховувати і екологічні чинники рекреаційного природокористування, які можуть докорінно змінювати уявлення про наявний рекреаційний потенціал [8].

Херсонська область має приблизно 15,5% усіх Українських морських пляжів, а приймає тільки 5% рекреантів які відпочивають на морському узбережжі і 2,5% в інших місцях області. Уже це свідчить про великий нереалізований потенціал туристичної галузі Херсонщини. Область посідає шосте місце в Україні по забезпеченості рекреаційними ресурсами на душу населення, і при цьому 22 за ефективністю використання. За показниками природно-антропогенні рекреаційно-туристські ресурси Херсонської області поступаються лише Одеській та Закарпатській області [1].

Необхідно зазначити, що в туристичній діяльності в Херсонській області відбуваються позитивні зрушення. Нарешті держава та інвестори оцінили можливі прибутки з туризму. У 2006 році Херсонським Діпром'єстом було

розроблено генеральний план с Більшовик, де планується розширення баз відпочинку, санаторіїв, забудови культурного центру села, розважальних клубів; генеральний план набережної м. Скадовська передбачає будівництво водних атракціонів і яхт клубу. Розроблений і затверджений проект забудови Арабатської стрілки. Значну увагу приділяють сфері розваг, адже саме вона приваблює значну кількість туристів. До сфери розваг в області відноситься навчання їздити верхи, фестивалі: «Винне свято», «Купальські зорі», «Риба та рибалки», «Томатне свято», «Кавунний ярмарок», «Чорноморські ігри» та інші [2].

Великою проблемою туристичного комплексу Херсонщини є мала тривалість туристичного сезону. Опитування представників влади та робітників туристичної сфери свідчить, реально на повну потужність туристичні заклади Херсонщини завантажені не більше 2 місяців на рік. Враховуючи реальну тривалість літа 3,5 місяці галузь працює менше ніж на 50% своєї потужності. До 1991 року туристичні заклади Херсонщини були завантажені протягом 5 місяців на рік.

Значною проблемою в туристичній діяльності краю є транспортне забезпечення. Основний обсяг перевезень туристів здійснюють автотранспорт та залізниця (85% і 15%). В області підтримуються найінтенсивніші у плані перевезень туристів автошляхи: Херсон - Генічеськ, Херсон - Каховка, Херсон - Асканія-Нова, Херсон - Скадовськ - Лазурне - Залізний Порт [3].

Ми пропонуємо для покращення туристичної сфери в Херсонській області, з позицій наукових рекреаційно-географічних засад, обґрунтувати можливість забезпечення оптимального навантаження на рекреаційні ресурси; збільшити інформаційно-рекламну підтримку туристичної галузі; приділити увагу використанню лікувального потенціалу області; сприяти розвитку фестивального, наукового туризму у період міжсезоння, а також підтримувати історико-культурні та природні об'єкти області в належному стані для потреб туристичної галузі; визначити перспективні екскурсійні об'єкти області, розробити програму використання об'єктів природно-заповідного фонду для потреб туристичної галузі, досліджувати можливість використання лікувальних

грязі, термальних та мінеральних вод. Херсонщина володіє привабливим інвестиційним кліматом у зонах перспективних для розвитку туризму.

2.2. Характеристика пропозиції регіонального туристичного продукту дитячого туризму

Херсонщина – це справжня перлина степового краю України. Її оспівували у віршах, її малювали і складали про неї пісні.

Вона приваблює туристів своєю природою, морем, фестивалями та рекреаційними послугами для туристів.

Під час Таврійського інвестиційного туристичного форуму, що відбувся з 26 по 28 вересня 2017 року у Новій Каховці, визначили 10 найвизначніших туристичних місць краю.

Найбільший курган причорноморського степу знаходиться біля селища Нижні Сірогози. Він вважається одним із найяскравіших історичних пам'яток знайдених на території Херсонської області.

На думку деяких археологів, які проводили тут свої дослідження, цей пагорб можна вважати могилою нащадка скіфського царя Атея, який правив у IV столітті до н. е.

Крім того, Огуз вважається одним із найбагатших курганів. Свідченням цього є численні знахідки прикрас, які зараз прикрашають скіфські колекції Ермітажу та Національного музею коштовностей. Серед них золоті платівки із зображенням Діоніса, рогатих грифонів та медузи Горгони.

У 1901 році декілька таких знахідок стали причиною золотої лихоманки серед місцевого населення, яке масово почало копатися в землях пагорба, щоб відхопити собі частинку дорогоцінного металу.

Археологи теж вирішили бути у цих справах оригінальними і придумали своє повір'я. Вони розповідають, що нібито, на тому місці, де під час розкопок хтось травмується і прольє свою кров, той обов'язково знайде золото.

Острів Джарилгач – це найбільший острів України та Чорного моря, який знаходиться у Каркінітській затоці за вісім кілометрів від міста Скадовськ і має статус орнітологічного заказника.

Поява назви Джарилгач овіяна міфами та легендами, які розповідають історії про подвиги Ахілла та Геракла.

Так, один із міфів оповідає про те, що острів утворився з піску, який кидала під ноги Ахіллу богиня Артеміда. Вона хотіла врятувати свою жрицю Іфігенію від одруження з воїном, який намагався її наздогнати.

Сьогодні Джарилгач вважається безлюдним островом із довжелезним піщаним пляжем, який омивається чистими водами Чорного моря та Лиману.

Багато туристів, які хочуть усамітнитися і помилуватися благородними оленями та муфлони вибирають для себе дикий відпочинок на цьому острові.

Комплекс рибалки та відпочинку "Дельта Дніпра" відкрили у 2008 році у Білозерському районі Херсонщини. Славиться він своїми заплавами з великою кількістю риби та птахів.

Саме тут знаходиться густа мережа водних доріг та рукавів, які займають площу в 350 кв. кілометрів і утворюють унікальний ландшафт.

Це справжній рай для азартного риболова, який тут може не лише половити риби, а й помилуватися гарними краєвидами і комфортно відпочити в одному із тамтешніх готелів.

Чорноморський біосферний заповідник розташований на території Херсонської та частково Миколаївської областей України та був створений у 1927 році.

Складається він із острівної, лісостепової та приморської ділянок, які доглядають близько 73 працівників.

Крім того, він вважається найбільшим за площею заповідником України, який є природним еталоном водно-болотних угідь північного Причорномор'я.

Його можна вважати земним раєм для всього живого царства півдня. Адже фауна Чорноморського біосферного заповідника нараховує близько 3500

видів тварин, з яких 29 - занесені до Європейського червоного списку, а 124 види - до Червоної книги України.

Та справжньою окрасою заповідника вважається Тендрівська коса, яку давні греки прозвали Ахіллесовим шляхом і побудували там на честь нього храм.

З 1985 року заповідник увійшов до Міжнародної мережі біосферних резерватів, одержавши сертифікат ЮНЕСКО.

Біосферний заповідник "Асканія-Нова" по праву вважається найстарішим біосферним заповідником планети і найбільшим серед європейських степових заповідних територій.

Створив його барон Фрідріх Фальц-Фейн, предок німецьких колоністів, які освоювали південні українські степи і володіли землею, на якій знаходиться Асканія-Нова.

У кінці XIX століття, ще будучи зовсім юним, Фальц-Фейн почав створювати перші вольєри для птахів і звірів.

Дитяче захоплення Фрідріха стало справою його життя, його зусиллями був створений зоопарк і красивий дендропарк. Але найвидатнішою справою Фальц-Фейна було створення унікального заповідника на ділянці типчаково-ковилового степу. Пам'ятник барону встановлений на території заповідника.

На сьогоднішній день площа природного оазису складає 33 тисячі гектарів, третина з яких - абсолютно заповідна степова зона, якої ніколи не торкався плуг.

У тутешніх степових екосистемах налічується більше 500 видів вищих рослин і понад трьох тисяч видів тварин.

69 видів тварин, що мешкають в Асканії, занесені в Червону книгу України, 295 - охороняються Бернською конвенцією, 104 - Боннською конвенцією, а 12 - занесено в Європейський червоний список.

Сотні туристів приїждять сюди кожного року, щоб подивитися і безпосередньо поспілкуватися з тваринами в умовах дикої природи.

Арабатська стрілка - одне з унікальних місць у світі. Це вузька піщана коса, що за розмірами не має собі рівних, - її довжина 113 км, ширина від 250 м до 8 км. Коса відокремлює Азовське море від озера Сиваш, і фактично є шматком Кримського півострова, знаходячись на його північному сході.

Вона відокремлена від континентальної частини двома вузькими протоками і на півдні прилягає до Керченського півострова.

Довжина Арабатської стрілки сягає 115 кілометрів, а її ширина понад 270 метрів.

Назва рекреаційної зони походить від тюркського "арабат" і перекладається як "передмістя". Існує й інша версія, згідно якої назву їй дала фортеця Ребат, назва якої означає "військовий пост".

У межах коси виділяють кілька типів рекреаційних закладів, серед яких 30 дитячих оздоровчих таборів, 76 пансіонатів, баз і будинків відпочинку.

Кожного року сюди приїздять понад 100 тисяч відпочивальників.

Найважливішою особливістю рекреаційної зони є її географічне положення, яке вважається екологічно чистим природним місцем. Адже в радіусі ста кілометрів від Генічеська немає жодного екологічно шкідливого виробництва.

Скадовський дельфінарій "Акварель" вважається культурно-освітнім та терапевтичним центром, який, окрім розважальної програми, пропонує широкий спектр послуг не тільки дітям, але й дорослим. Відкрився дельфінарій "Акварель" в Скадовську в 2012 році.

Тут, глядачі можуть подивитися на баскетбол, в який грають дельфіни, побачити виступ дельфінів які співають, жонглюють, танцюють та навіть малюють. Крім того, на території дельфінарію знаходиться розважальне містечко з атракціонами, магазинчиками, експозиції екзотичних риб та морських черепашок, які можна відвідати разом з екскурсоводом.

Серед інших послуг туристи також можуть замовити для своєї малечі аніматорів і організацію свята.

Історико-розважальний комплекс "Зелені Хутори Таврії" включає в себе об'єднані за допомогою водного сполучення та доріг 45 хуторів, кожен із яких спеціалізується на певному виді народного промислу і має відповідну назву. Серед них Кінний, Рибацький, Стрілецький, Гончарний, Ковальський, Хлібний, Лозоплетіння, Ляльки-мотанки та інші.

Це єдиний у Східній Європі комплекс, який розташований на незайманій природі Таврійської лісостепової зони. Крім того, усі туристичні маршрути тут поєднані між собою пішохідними дорогами, тропами та мостами.

Також, на території комплексу можна відвідати музей свійських тварин, порибалити або покататися на конях, човнах або катамаранах.

Міжнародний театральний фестиваль "Мельпомена Таврії" був задуманий в 1999 році художнім керівником Херсонського обласного академічного музично-драматичного театру імені М. Куліша Олександром Книгою. Вперше він пройшов у Херсоні та Миколаєві, а вже з 2003 року фестиваль отримав статус Міжнародного і проводиться виключно в Херсоні.

Тут театральні діячі обмінюються досвідом та знайомлять своїх глядачів із театральними прем'єрами і цікавими знахідками театрів України та зарубіжжя. За 15 років проведення фестивалю глядачі встигли подивитися понад 200 вистав.

Свято-Єкатерининський собор вважається першим кам'яним храмом міста та його духовним, культурним й історичним центром, побудованим у 1782-1787 роках на місці дерев'яної Михайлівської фортеці. Він овіяний великою кількістю легенд та приховує багато таємниць. Тут зберігається крісло, виготовлене спеціально для Катерини II, яка в 1786 році відвідала собор. Крім того, на його території поховано багато визначних особистостей, серед яких легендарний князь Григорій Потьомкін-Таврійський та Сергій Волконський, принц Александр-Карл Вюртемберг-Штутгартський та молдовський князь Еммануїл Розмете та інші.

Храм сповнений архітектурних символів, які розкривають сенс підстави і назви Херсона, адже це перший православний храм міста.

2.3. Оцінка соціальної та економічної ефективності просування туристичного продукту дитячого туризму Херсонської області на міжнародний ринок

На основі соціально-економічного аналізу визначено такі сильні й слабкі чинники (сторони) та можливі зовнішні впливи (можливості та загрози) на подальший соціальний та економічний розвиток дитячого туризму в Херсонській області.

Таблиця 2.1.

SWOT-аналіз соціального та економічного розвитку дитячого туризму в Херсонській області

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Вихід області до чорноморсько-азовського узбережжя. 2. Значний транспортний потенціал: присутні та розвиваються усі основні види транспорту. 3. Забезпеченість трудовими ресурсами для роботи у туристичній сфері обслуговування дітей, потенціал для підготовки та перепідготовки кадрів. 4. Вагомий туристично-рекреаційний потенціал. 5. Значна кількість заповідників та національних парків. 6. Гнучкість ринків урбанізованих територій області через значний підприємницький потенціал 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Обмеженість працевлаштування у сільській місцевості, незначна кількість робочих місць, які приваблюють молодь. 2. Необлаштованість історичних пам'яток туристичною інфраструктурою. 3. Недостатня фінансово-кредитна підтримка підприємництва області з бюджетів усіх рівнів. 4. Слабко розвинена інфраструктура підтримки бізнесу та залучення інвестицій
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Децентралізація влади, проведення адмінреформи та зростання бюджетної самостійності громад 2. Покращення бізнес-клімату в Україні, відновлення стимулювання розвитку малого і 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Подальший відтік населення через скорочення робочих місць 2. Нестворення логістичних, інформаційних мереж для просування туристичної продукції на світові ринки

<p>середнього бізнесу</p> <p>3. Зростання інтересу населення України та іноземних туристів до курортно-рекреаційного, екологічного та сільського зеленого туризму</p> <p>4. Продовження процесів інтеграції з ЄС стимулюватиме виробників підвищувати якість продукції та відповідальність за охорону довкілля.</p>	<p>3. Незабезпечення системою державної влади реальних потреб в адміністративних послугах</p> <p>4. Виникнення надзвичайних ситуацій природного (підтоплення, затоплення) та техногенного характеру (руйнування берегів Каховського водосховища та морського узбережжя, забруднення басейну р. Дніпро та акваторії Азовського, Чорного морів стічними водами тощо)</p>
---	--

У результаті побудови SWOT-матриці зв'язків між сильними сторонами та можливостями найбільшу підтримку через реалізацію сприятливих можливостей мають такі сторони:

- Демографічні та екологічні показники області створюють унікальні можливості для розвитку туризму, роблять територію привабливою для відвідування.

- Вагомий туристично-рекреаційний потенціал.

Херсонщина має значні можливості щодо розвитку туристичного потенціалу. Поєднання можливостей рекреаційних зон Чорноморського та Азовського узбережжя із можливостями використання національних парків, зеленого туризму та екологічно чистого харчування створює порівняльну перевагу як для розвитку АПК, так і туристичної галузі, зокрема, для розвитку дитячого туризму.

Комфортні мікрокліматичні умови, різноманітний ландшафт, унікальна флора і фауна, історико-культурна спадщина, розвинута мережа транспортного сполучення, достатні природно-оздоровчі ресурси сприятимуть зростанню привабливості території.

Зростання інтересу населення України та іноземних туристів насамперед до дитячого, етнографічного, екологічного, сільського “зеленого”, історико-

культурного та інших видів туризму підвищить популярність наявних курортних і рекреаційних зон, об'єктів історико-культурної спадщини, природно-заповідного фонду та сільського “зеленого” туризму області.

Виклики

У результаті побудови SWOT-матриці зв'язків між слабкими сторонами та можливостями останні спроможні компенсувати перші, а саме:

- Зростання інтересу населення України та іноземних туристів до дитячого туризму в перспективі може сприяти поліпшенню ситуації на ринку праці, зокрема у сільській місцевості, підвищенню якості автомобільних доріг місцевого значення.
- Покращення бізнес-клімату в Україні, відновлення стимулювання розвитку малого і середнього бізнесу прогнозовано призведе до розвитку підприємництва області та пов'язаного з цим створення нових робочих місць.

Ризики

У результаті побудови SWOT-матриці зв'язків між загрозами та слабкими сторонами можна з'ясувати, на які слабкі сторони області найбільше можуть вплинути негативні зовнішні фактори (загрози):

- Виникнення надзвичайних ситуацій природного (підтоплення, затоплення) та техногенного характеру (руйнування берегів Каховського водосховища та морського узбережжя, забруднення басейну р.Дніпро та акваторії Азовського, Чорного морів стічними водами тощо) є значним потенційним ризиком, враховуючи недостатню кількість належних очисних споруд та низький рівень ефективності діючих, відсутність сучасних технологій очистки стічних вод, системи збору та утилізації твердих побутових відходів, а також низький рівень заліснення (залуження) деградованих земель та таких, що перебувають під ризиком затоплення (підтоплення).

Скорочення або незавершення розвитку національної екомережі може бути причиною негативного впливу на водні ресурси Херсонської області, скорочення привабливості туристичної сфери.

Херсонщина як перспективний для дитячого туризму регіон може розвиватися за одним із трьох основних варіантів сценарію можливого розвитку:

1) песимістичний – більшість зовнішніх загроз і багато внутрішніх проблем «спрацюють» і ці ризики настануть з високою імовірністю, значно погіршать існуючу ситуацію, незважаючи на зусилля;

2) інерційний, або трендовий – все у зовнішньому оточенні «йде, як сьогодні», зовнішні можливості і загрози, що виникають – взаємокомпенсуються;

3) оптимістичний – демонструє позитивну динаміку, яка буде можлива за умови успішної реалізації плану, докладання зусиль “з середини системи” чи через вдалий збіг обставин і підтримку сильних сторін регіону зовнішніми можливостями її розвитку – один з методів прогнозування, окремий розділ стратегічного управління, що займає проміжну позицію між експертними методами оцінки та методами математичного моделювання.

Реалізація інерційного сценарію є найбільш можливою у випадку, якщо зусилля буде спрямовано на збереження населення області, його рівномірний розвиток. Основними чинниками стабілізації та розвитку населення є підтримка системи освіти (збереження на території області молоді людини, принаймні до 25-річного віку, з подальшим працевлаштуванням за місцем проживання), створення умов для формування нових робочих місць у ключових на сьогодні галузях економіки для осіб середнього віку, кількість яких зростає.

Грунтуючись на аналізі демографічної ситуації, соціально-економічному аналізі загалом, а також прогнозах макроекономічних впливів, можна припустити, що найбільш імовірним є “інерційний” сценарій розвитку. Також були взяті до уваги такі базові припущення:

- перспективні зміни державного законодавства підтримуватимуть ключові для області сфери економіки;

- належне управління впровадженням плану розвитку передбачатиме рівномірний розвиток території та включатиме створення ефективних і

прозорих механізмів відбору, впровадження та моніторингу проектів Плану реалізації;

- через механізми державно-приватного партнерства, соціальної відповідальності бізнесу на прозорих, відповідним чином інституалізованих засадах, дольової участі громад буде забезпечено належне фінансування проектів Плану реалізації. Одних лише коштів обласного бюджету недостатньо для впровадження усіх стратегічних ініціатив. Також слід максимально використовувати можливості залучення ресурсів як з вітчизняних, так і з міжнародних джерел.

Передбачається, що завдяки об'єднаним зусиллям зацікавлених сторін: органів влади різних рівнів, громадськості та бізнесу, можна створити умови для наближення сценарію розвитку до оптимістичного.

Висновки до розділу 2

Херсонщина - один з найпривабливіших регіонів України, що має унікальні можливості для розвитку туризму. Цей регіон - чудове місце, щоб розпочати тур по мальовничій південній частині України. 200 кілометрів Чорноморського й Азовського узбережжя, що належить області, зі зручними піщаними пляжами, добре розвинутою інфраструктурою парків і будинків відпочинку готові вітати українських і іноземних гостей.

Ми пропонуємо для покращення туристичної сфери в Херсонській області, з позицій наукових рекреаційно-географічних засад, обґрунтувати можливість забезпечення оптимального навантаження на рекреаційні ресурси; збільшити інформаційно-рекламну підтримку туристичної галузі; приділити увагу використанню лікувального потенціалу області; сприяти розвитку дитячого туризму, а також підтримувати історико-культурні та природні об'єкти області в належному стані для потреб туристичної галузі; визначити перспективні екскурсійні об'єкти області, розробити програму використання об'єктів природно-заповідного фонду для потреб туристичної галузі,

досліджувати можливість використання лікувальних грязі, термальних та мінеральних вод. Херсонщина володіє привабливим інвестиційним кліматом у зонах перспективних для розвитку туризму.

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПРОСУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ НА МІЖНАРОДНИЙ РИНОК В СЕГМЕНТІ ДИТЯЧОГО ТУРИЗМУ (НА МАТЕРІАЛІ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРОПЕРАТОРА «КОРСАР»)

3.1. Позичіонування туристичного підприємства «Корсар» на споживчому ринку

Туристична агенція «Корсар» розташована за адресою: Україна, м. Херсон, вул. Потьомкінська, 59. Фірма перебуває в центрі міста, має гарний під'їзд і місце для паркування автомобілів клієнтів. Фірма має власний офіс. У середині приміщення є місця для відпочинку відвідувачів, надаються різні брошури, проспекти й фотографії пропонованих турів. За бажанням клієнта можливий відео - показ маршруту або готелю.

Основними напрямками діяльності фірми є:

- здійснення туристичної діяльності як усередині України, так і за рубежом;
- організація й забезпечення візової підтримки;
- оформлення закордонних паспортів;
- організація індивідуальних і групових турів;
- організація транспортного обслуговування, у тому числі бронювання квитків на всі види транспорту;
- забезпечення проживання туристів у будь-якій країні миру, у тому числі бронювання готельних номерів;
- організація турів, пов'язаних з навчанням і професійною діяльністю.

Звертаючись у турфірму «Корсар» клієнтові в першу чергу пояснюють, які послуги він здобуває і як ними скористатися, а також гарантії й зобов'язання фірми й свої права. У структурі туристичних послуг даної турфірми розрізняють основні й додаткові.

До основного відносять:

- послуги з організації перевезення
- розміщення
- харчування туристів

До додаткових послуг належать:

- послуги з організації екскурсій
- послуги зі страхування туристів
- послуги гідів, гідів-перекладачів
- послуги перевезення туриста від місця його перебування в країну (місце його тимчасового перебування) до місця розміщення й назад (трансферт), а також будь-якому іншому перевезенню в межах країни (місця тимчасового перебування).

Компанія прагне до збільшення числа постійних клієнтів, до чесної, довгострокової співпраці.

Принципи компанії: цінуючи й зберігаючи бездоганну ділову репутацію, компанія буде й надалі:

- виконувати всі зобов'язання перед своїми клієнтами, партнерами, співробітниками, гарантуючи якість, надійність, професіоналізм;
- пропонувати послуги тільки високої якості, які дають споживачеві можливість бути індивідуальним у своєму виборі;
- прагнути у своїй роботі до постійного вдосконалення, втілення нових ідей.

Інтереси клієнтів понад усе:

- гарантується максимум переваг і вигод;
- безперервна робота над підвищенням рівня сервісу;
- індивідуальний підбір для шкірного клієнта з урахуванням усіх його побажань і вимог.

Фірма співробітничас із провідними українськими туристичними організаціями в різних регіонах України й ближнього зарубіжжя.

Види діяльності підприємства.

Внутрішній туризм - це такий вид туризму, який направлений на туристичну діяльність в межах однієї країни.

Зовнішній туризм - це такий вид туризму, який направлений на туристичну діяльність поза межами даної країни.

Туристичні подорожі за формою організації поділяються на індивідуальний та груповий, які відрізняються за видами, класом та комплексом туристичного обслуговування.

За метою подорожі туризм в Україні поділяється на такі види: пізнавальний, культурно-розважальний, навчальний, промисловий, екологічний, етнічний, релігійний, спортивний, рекреаційний, пригодницький, тощо.

Фірма «Корсар» у відповідності з придбаними турами надають обслуговування за такими класами : “V.I.P”, люкс-апартамент, люкс по першому класу, по туристичному класу, по шкільному і кемпінгу.

Туристичне агентство “Корсар” займається такими видами туризму як:

- індивідуальним туризмом;
- груповим туризмом;
- маршрутами вихідного дня;
- екскурсійним обслуговуванням.

Індивідуальний туризм - специфічний вид громадської туристичної діяльності, здійснюваний на добровільній основі.

Груповий туризм - групова поїздка декількох чоловік по єдиному маршруту і на однакових для всіх умовах.

Маршрути вихідного дня – маршрути обмежені приміською зоною тривалістю 2-3 дні з відвідуванням об’єктів в межах цієї зони.

Екскурсійне обслуговування – діяльність по організації ознайомлення мандрівників з туристичними ресурсами в країні (місці) тимчасового перебування, яка не передбачає надання послуг розміщення (ночівлі).

Мета туристичного агентства - познайомити жителів і гостей Херсона з чудовою природою Херсонського краю і його культурними традиціями. На

Херсонщині є дивовижні місця, про які багато хто навіть не підозрює, але відвідавши їх, туристи мають можливість ближче познайомитися з історією своєї країни.

Туристичне агентство "Корсар" розробило авторські екскурсії та тури вихідного дня. У програмі поїздки в Актовський каньйон, прогулянки на яхті по дельті Дніпра, катання на байдарках, екскурсії в Херсонські гори і Олешківські піски, які вважаються одним з найбільших піщаних масивів в Європі. У деяких місцях висота барханів досягає 20 метрів, ця територія багато в чому схожа на африканську пустелю Сахара.

Ще однією визначною пам'яткою Херсонської області є біосферний заповідник Асканія-Нова, де в дикому ковильно-типчаковому степу мешкає близько 18 видів тварин, занесених до Червоної книги.

Для тих, хто віддає перевагу пляжному відпочинку, агентство по туризму "Корсар" організовує тури на острів Джарилгач. Завдяки чистому морю, свіжому повітрю, багатій флорі і фауні острів називають українськими Мальдивами. Багато природних пам'яток збереглося також на Кінбурнській косі, що розділяє Дніпро-Бузький лиман від Чорного моря.

Агентство також проводить екскурсії в Актовський каньйон - один з найкрасивіших районів на півдні України. Туристи мають можливість побачити скелі висотою до 50 метрів, серед яких протікає річка Мертвовод - притока Південного Бугу.

Гостям Херсона та області пропонуються пішохідні прогулянки по Херсону, під час яких співробітники агентства знайомлять їх з історичними пам'ятками старого міста, розповідають про садиби XVIII століття і місця зборів таємних товариств, а також пропонуються винні тури з дегустацією 6 видів вин в підвалах князя Трубецького, розташованих під землею на глибині 10 метрів.

Туристична агенція «Корсар» не має окремо розроблених турів, призначених для дітей. Відтак, актуальною постає діяльність із розробки таких спеціалізованих видів турів.

3.2. Своєрідність пропозиції підприємства «Корсар» в сегменті дитячого туризму

Попит та пропозиція в дитячому туризмі мають яскраво виражений сезонний характер. Літо вважають найпопулярнішим сезоном, коли попит та пропозиція однаково стабільні. Екскурсійні тури користуються найбільшим попитом під час шкільних канікул та травневих свят. Найбільш масовим видом дитячого туризму є відвідування дитячих спортивних центрів, центрів дитячого відпочинку, оздоровчих таборів та закладів санаторного типу, що спеціалізуються на профілактичному лікуванні.

Середня тривалість дитячого відпочинку – 21-24 дні. За кордон дітей відправляють, як правило, на строк від 15 до 30 днів.

Що стосується попиту на дитячий туризм в Україні, то до початку 90-х рр. ХХ ст. найбільший попит мали міські шкільні табори з денним перебуванням, заміські оздоровчі табори, табори праці та відпочинку, профільні, військово-спортивні, спортивно-оздоровчі, табори санаторного типу тощо. Сьогодні більшість батьків обирають для своїх дітей закордонні культурно-пізнавальні, оздоровчі та освітні подорожі або екскурсії Україною, а також відпочинок у дитячих оздоровчих закладах Криму та Карпат, які пропонують ще й культурно-пізнавальну діяльність (екскурсії, гуртки, майстер-класи тощо). Також деякі батьки вважають, що проведені дитячі канікули у бабусі та дідуся на природі, вдома або на дачі – це найкращий та найдешевший варіант для їхніх дітей.

Основною проблемою розвитку дитячого туризму в Україні залишається висока ціна на масовий дитячий відпочинок – велика кількість екскурсійних та освітніх турів з виїздом за кордон не по кишені українським батькам. Більш доступним, звичайно, є відпочинок у закладах оздоровлення в Україні, екскурсії, подорожі країною, туристичні походи, які організують школи та туристсько-краєзнавчі гуртки (зазвичай дітям пропонують різноманітні прогулянки парками, екскурсії до музеїв або визначних місць, відвідування

театрів, планетаріїв, дельфінаріїв, цирків і т.д., також діти охоче беруть участь у фестивалях, концертах та різних змаганнях з виїздом до інших міст України).

Однак і тут виникають деякі перешкоди у формуванні більш-менш доступної ціни на послуги дитячого туризму, оскільки висока оплата за землекористування, енергоносії, комунально-побутові послуги, впливають на підвищення вартості путівок при недостатньому бюджетному фінансуванні оздоровлення та відпочинку дітей, обмежених фінансових можливостях батьків придбати путівки для своїх дітей.

Розробка та проведення екскурсій, подорожей, змагань для шкільної молоді повністю залежать від фінансування з боку батьків, оскільки профільного та системного фінансування з боку держави не відбувається. Тому дуже часто школи та позашкільні заклади зустрічаються з такою проблемою, як неповноцінне забезпечення своїх вихованців додатковою просвітницькою роботою, що негативно впливає на розвиток особистості.

Ще одна проблема полягає в тому, що туристичні фірми пропонують цілий спектр пропозицій для клієнтів будь-якого достатку, при цьому стосовно дитячого відпочинку такої гнучкості немає. Крім того, аналізуючи пропозицію на ринку дитячого туризму в Україні, можна дійти висновку, що туристичні послуги, які безпосередньо надаються дітям не є основним напрямом діяльності туристичних компаній. Більшість з них пропонують дитячі тури разом із іншими послугами туризму.

Сьогодні на туристичному ринку діють туристичні підприємства, що спеціалізуються на дитячому туризмі, але їх дуже мало, оскільки вважається, що даний напрямок туризму нерентабельний. Також негативно впливає на розвиток дитячого туризму недосконала законодавча база. Відсутня державна атестація в більшості туристичних та оздоровчих закладах (атестовано тільки 17% від загальної кількості закладів).

Останнім часом не забезпечуються соціальні стандарти та сертифікація послуг (в дитячих закладах України недосконалі нормативи проживання та харчування дітей, не здійснюється диференційований підхід до визначення

норм харчування дітей, не переглянуті санітарні норми і правила в різних типах закладів). Досить часто не забезпечується чітка процедура порядку направлення дітей на оздоровлення та відпочинок (не дотримується вікова категорія, не враховується стан здоров'я, а база даних дітей, які потребують оздоровлення ведеться, неналежним чином).

Туристична агенція «Корсар» налаштована виправити недоліки попередників, відтак розробляє окремі дитячі та шкільні тури. Наводимо перелік пропозицій дитячого туризму в Херсонській області, які може запропонувати агенція «Корсар».

1. «Національний біосферний заповідник Асканія-Нова – диво природи». Маршрут: Херсон – Нова Каховка – заповідник Асканія Нова – Херсон. Відвідайте чудо природи, переможця конкурсу «Сім природних чудес України», єдиного представника від України у всесвітньому конкурсі «7 нових чудес природи». Також учасники екскурсійної групи познайомляться з Каховською ГЕС — шостою (нижньою) сходинкою каскаду дніпровських гідроелектростанцій на території України (місто Нова Каховка, Херсонська область), яка побудована на річці Дніпро і входить до складу «Укргідроенерго».

2. «Козацькі святині Бериславщинини». Маршрут екскурсії м. Херсон – с. Токарівка – м. Берислав – с. Качкарівка – с. Червоний Маяк – м. Херсон. Екскурсія передбачає відвідування Великої православної святині Херсонщини – Григоріє-Бізюківа монастиря, церков Св. Ольги (с. Токарівка), Свято – Введенської (м. Берислав) – дерев'яної церкви змайстрованої без жодного цвяха та Свято – Покровського храму.

3. «Уздозж Казикірменского шляху». Схема маршруту: Херсон – Тягинка – Бургунка – Отрадокаменка – Казацьке і Веселе – Берислав – Зміївка – Червоний Маяк – Республіканець - Херсон. Подорожуючи цим маршрутом пропонуємо відвідати історичні місця пов'язані з минулим: у с. Тягинка – відвідування меморіалу 500-річчя українського козацтва і городища Тягинського укріплення; у с. Отрадокаменка – екскурсія на Каменський завод

марочних вин, у с. Веселому - маєток Трубецького, а також відвідуємо місто Н. Каховка та Каховську ГЕС.

4. «Старовинний козацький промисел». Схема маршруту: Херсон – Геройське – Херсон. Запрошуємо Вас у цікаву подорож на унікальний старовинний козацький сольовий промисел. Вам надається унікальна можливість доторкнутися до безцінної історичної пам'ятки часів козацтва, яка збереглася скрізь століття; ознайомитися зі старовинною технологією вирощування солі; дізнатись про дивовижну історію села Прогної (Геройське), яке розташоване серед мальовничих пейзажів казкової природи на березі Дніпро-Бузького лиману, поблизу Кінбурнської козацької паланки та унікальної архітектурної пам'ятки XIX ст. – церкви Ікони Казанської Божої матері.

5. «Чари Голопристанщини». Схема маршруту: Херсон – Цюрупинськ – Гола Пристань – Херсон. Краєзнавчий маршрут, мальовнича природа та визначна історична спадщина якого може зацікавити багатьох туристів. Південь України по праву вважається козацьким краєм. Лише в нашій області в різні роки існувало 2 січі, одна з них, Олешківська, знаходилась на території сучасного міста Цюрупинськ, про що свідчить пам'ятний знак на її честь. На території м. Гола Пристань розташовані місця, які розповідають про особливості рослинно-тваринного світу та лікувальні цілющі можливостях природних об'єктів краю, легендарну історію міста. До них відносяться: музей «Чорноморського біосферного заповідника», база зеленого туризму «Чайка», цілющі, солені озера санаторію «Гопри», та гордість голопристанців Алея Героїв і набережна міста.

6. «Дорогою до моря». Схема маршруту: Херсон – Гола пристань – Скадовськ – Херсон. Подорожуючи цим маршрутом пропонуємо відвідати перлину Чорного моря Джарилгацьку затоку та острів Джарилгач – унікальний заповідний куточок на півдні України, стати глядачами неповторного дійства, яке відбувається в Скадовському дельфінарії «Акварель», на власні очі побачити дельфінів в ролі неперевершених циркових артистів.

7. Екологічна стежка «Серце неприборканої пустелі». Маршрут починається від північної частини шосейної дороги Цюрупинськ – Каховка і закінчується біля с.Подокалинівка; Пропонуємо одноденні, дводенні та багатоденні маршрути по Олешківським піскам, унікальному витвору природи, найбільшому піщаному масиву на Європейському континенті, які здобули спеціальну номінацію у Всеукраїнській акції „Сім природних чудес України” у 2007 році.

8. «Перлина в степах Херсонщини - Нижньодніпровські плавні». Плавні Дніпра це своєрідна херсонська Венеція, подорож якою не залишить жодного мандрівника спокійним до побаченого.

Дніпровська дельта є універсальним куточком туристичної Херсонщини, яка має на своєму озброєнні як природні так і історичні цікаві об’єкти, з якими можна знайомитися не хвилюючись за своє здоров’я, подорожуючи Нижньодніпровськими плавнями як на тихохідних байдарках, так і на комфортабельних яхтах та на швидкісних катерах.

Окремі пропозиції діятимуть на авторські тури агенції «Корсар», що можуть бути запропоновані клієнтам підприємства.

Дитячий (шкільний) тур «Така різнобарвна Херсонщина»

Маршрут: Херсон - Зелені Хутори - Гола Пристань – Скадовськ - Асканія-Нова - Херсон

Діти матимуть змогу потрапити до унікального заповідника - Асканія Нова, де зоопарком вільно прогулюються павичі, а дендропарк має унікальну систему зрошення. Також вони зможуть скупатися в гейзерному джерелі з лікувальною водою, познайомитися з русалкою та містом Гола Пристань, відвідаєте Зелені хутори Таврії, здійснити вилазку в найбільшу пустелю Європи - Олешківські піски.

1 день

10:13 Прибуття в Херсон (поїзд № 102 Київ-Херсон).

10:30 Виїзд в Олешківські піски.

Вилазка в Олешківські піски - найбільшу пустелю (принаймні найбільший піщаний масив) Європи. Загальна площа пісків складає 2100 км, тут ви побачите 5-8 метрові піщані бархани («кучугури») і оазиси з березовими, осиковими і сосновими гайками і озерами. Кучугури не постійні - під дією вітру вони повільно «повзуть» по поверхні піщаної арени, змінюючи її ландшафт.

12:30 В степах Таврії є унікальне місце, де за 2,5 години можливо:

- зробити подорож в часі і відвідати зелені таврійські степи, побачити і почути їх мешканців (чайки, лелеки і безліч інших пернатих і водоплаваючих)
- дізнатись історію розвитку козацької зброї і побачити деякі його зразки у дії;
- потрапити в справжню українську хатину і побачити історію розвитку народного побуту до другої половини ХХ століття;
- побувати в гончарній майстерні, кузні, рибальському музеї, побачити за роботою майстрів по ткацтву і лозоплетенію,
- скуштувати трав'яного чаю в куточку травниці і продегустувати кращі сорти меду – і це ще далеко не все!

14:30 Обід в національному стилі.

16:00 Знайомство з русалкою та містом Гола Пристань - українською столицею кавунів.

17:30 Переїзд до унікального гейзерного джерела.

18:00 Купання в гейзерному джерелі з гарячою бром-йодистою лікувальною водою.

Ще в античні часи вчені оцінили лікувальні властивості гейзерів. Тут вам і солоня лікувальна вода, і гідромасаж, і сауна. Повітряний масаж м'яко впливає на все тіло, знімаючи напругу, накопичене в організмі, волога пара виводить з тіла шкідливі речовини, стимулює кровообіг, склад води сприяє загальному оздоровленню організму.

У Херсонській області гейзер був відкритий для відвідування літом 2005 року. Зараз на джерелі обладнані три купальні - дві з гарячою водою і одна - з

лікувальною гряззю. Вода в джерелі буро-коричневого кольору від розчиненого йоду і дуже солена. Температура гейзера - близько 65 градусів, в басейні - 45-50 градусів.

18:30 Переїзд у Скадовськ (Залізний порт) - курортне селище на березі Чорного моря.

Поселення в комфортабельному пансіонаті на самому березі Чорного моря.

І ось Ви вже на морі!!! Чудова нагода покупатися і надихатися свіжим морським повітрям.

2 день

08:30 Сніданок, виїзд до унікального заповіднику Асканія-Нова - готуємося до ФОТОСАФАРИ!

Біосферний заповідник Асканія-Нова імені Фрідріха Фальц-Фейна є одним з найвідоміших у світі. Це заповідний цілинний степ, а також дендропарк (948 видів рослин з усього світу) і зоопарк, де зібрані представники флори і фауни з різних куточків Земної кулі. Виїзд у степ!

Зоопарку Асканії-Нова нема рівних в Європі за кількістю рідкісних тварин і птахів. Він безмежно дивує тим, що багато пернатих мешканців розгулюють по ньому вільно - як, наприклад, величаві павичи. Або зупиняються на водних плесах і островах для перепочинку - як величезні зграї гусей, качок, журавлів.

Дендрологічний сад Асканії-Нова багатий рослинністю й унікальний своєю системою зрошення - до кожного дерева тут підведений рівчак! Завдяки цьому був нагороджений золотою медаллю всесвітньої виставки в Парижі ще у 1889 році - тоді вся Європа називала Асканію не інакше як "Маленька Африка"!

15:00 Обід.

16:00 Виїзд в Херсон.

Повернення додому (на поїзд № 102Ш Херсон-Київ, прибуття в Київ в 08:05)

Вартість включає:

екскурсії і вхідні квитки,

транспортне обслуговування (комфортабельний автобус з TV, DVD),

проживання в 2, 3-місних номерах зі зручностями,

Харчування (2 обіди, 1 сніданок)

супровід екскурсовода по всьому маршруту

медичну страховку.

Вартість туру не включає: проїзд Київ-Херсон-Київ

Шкільний дводенний тур «Олешківські піски+Долина тюльпанів»

1 день

До 09:00 прибуття в Херсон (рекомендуємо потяг з Києва №102). Зустріч з гідом і трансфер в готель. Заселення в номери (за правилами готелю) після 14:00. Ви залишаєте речі в камері схову готелю.

Екскурсія по Херсону. Херсон - 200-річне місто, яке хоче вас здивувати. Прогулюючись, ви дізнаєтеся про труднощі створення міста, про його піратство та літературу, про примхи і багатонаціональність. Ви відвідаєте "Херсонську фортецю", побачите один з найглибших колодязів України, будівлю жіночої гімназії, резиденцію губернатора, старий банк і багато іншого. Закінчиться екскурсія чашкою кави в туристичному центрі.

Обід в кафе.

Переїзд до фермера, який "отюльпанів" півгектару землі. З екскурсією ви прогуляєтеся по фермі і дізнаєтеся цікаві історії про особливості національного розведення тюльпанів. Після невеликої екскурсії - вільний час для фотографування та відпочинку. Крім тюльпанів, тут ще вирощують крокуси, з яких отримують одну з найцінніших у світі приправ.

Екскурсія до руїн маєтку Трубецьких. Ви відвідаєте джерело у вигляді невеличкого водоспаду і єдину на Півдні України вежу часів середньовіччя - залишки фортеці литовського князя Вітовта XIV в.

Повернення в готель. Вільний час.

2 день

Сніданок в готелі (шведська лінія). Виселення з номерів (речі візьміть з собою).

Екскурсія в Олешківські піски - національний парк, що нині охороняється державою. Ви досліджуєте першу за величиною пустелю в Європі. Піщані бархани, безкраї піщані простори. Здається, ніби тут так легко загубитися ...

Обід в кафе. Орієнтовно на 15:00 повернення в Херсон.

Якщо вас занесло в Херсон, то не варто нехтувати можливістю насолодитися найкрасивішими плавнями Дніпра. Тут розташовано багато рукавів, проток, стариць і лиманів. Живе безліч водоплавних птахів. Росте латаття. Пропонуємо вам факультативну прогулянку по Херсонським плавням на байдарці. Вартість прогулянки 150 грн/ос., при кількості від 5 бажаючих. Забронювати екскурсію необхідно в перший день туру.

Повернення додому. Рекомендуємо потяги до Харкова №375, Києва №765 або № 102.

Тур до дитячого табору «Active Camp» (Залізний Порт)

Дитячий табір «Active camp» розташувався в селищі Залізний Порт на базі спортивно-реабілітаційного центру. Курорт славиться своїм теплим, помірним кліматом, цілющим морським повітрям і вважається одним з найбільш затишних місць на Чорноморському узбережжі. Приймаються діти віком від 10 до 17 років.

В останні роки стабільно зростає попит на освітні тури, причому на більш якісні, дорогі та тривалі (від 4-х тижнів) програми, які реалізуються переважно під час літніх канікул. Літні курси є найпоширенішою формою вивчення іноземної мови для дітей та молоді в усьому світі, оскільки, крім мовних уроків у поєднанні з відпочинком, екскурсійними та спортивними програмами, вони дають унікальну можливість потрапити на навчання до найбільш престижних шкіл.

Класифікувати мовні курси можна наступним чином:

- залежно від інтенсивності та мети навчання: стандартні (передбачають 15-20 год. занять на тиждень), інтенсивні (до 30 год. на тиждень), орієнтовані

на складання мовних тестів та екзаменів, на отримання сертифікатів для вступу до приватної школи;

- комбіновані курси: з додатково оплачуваними заняттями окремими видами спорту (яхтинг, серфінг, теніс, гольф, їзда верхи, футбол та ін.), з вивченням спеціальних дисциплін (історія, інформаційні технології, режисура, театральне мистецтво, артдизайн тощо);

- табори multi-activities (навчання+спорт) та adventure camps.

З метою заповнення даної пропозиції туристична агенція «Корсар» пропонує тури до освітнього мовного табору «Адріан».

Уже кілька років на базі мовної компанії "Адріан" функціонує дитячий літній табір "Англійська + Розваги". Команда досвідчених кемп-лідерів і викладачів робить все можливе, щоб діти отримали безліч позитивних емоцій від перебування в таборі, а також подолали мовний бар'єр. Заняття проходять в комфортабельних класах.

Протягом усіх літніх канікул мовний табір "Англійська + Розваги" працює в три зміни п'ять днів на тиждень (з понеділка по п'ятницю). Діти можуть перебувати в таборі з ранку (з 9:00 до 13:00), у вечірній час (з 13:00 до 17:00), або ж є зміна, де діти можуть перебувати в таборі протягом усього дня (з 9:00 до 17:00).

У мовному таборі "Англійська + Розваги" дітей чекає:

- Унікальна програма навчання англійської мови в невеликих групах, відповідно до віку;

- Постійні прогулянки на свіжому повітрі + перерви на обід;

- Цікаві заходи, що сприяють всебічному розвитку дитини;

- Заняття в комфортних умовах, класи оснащені сучасним обладнанням;

- Знайомство з жителями США, їх традиціями і культурою;

- Сертифікат і футболка з логотипом освітньої компанії "Адріан".

Батькам сподобається не тільки те, що їх дитина з користю проводить літо, а й доступна вартість перебування в мовному таборі.

Міський мовний табір "Англійська + Розваги" - це унікальна можливість провести літні канікули весело і незабутньо, дізнатися багато нового, познайомитися з цікавими людьми і знайти багато нових друзів, а найголовніше вивчити англійську.

Таким чином, пропозиція агенції «Корсар» на ринку дитячого туризму характеризується різноплановістю. При її формулюванні враховано як оздоровчий та рекреаційний компоненти дитячого туризму, так і освітньо-мовний напрямок – так, у переліку пропозицій наявний тур до літнього мовного табору.

3.3. Обґрунтування економічної та соціальної ефективності вдосконалення механізмів просування продукту дитячого туризму на міжнародний ринок (на матеріалі діяльності підприємства «Корсар»)

Для аналізу діяльності туристичної агенції «Корсар» та її конкурентного середовища було проведено SWOT-аналіз ризиків та перспектив туристичного підприємства (Таблиця 3.1).

Таблиця 3.1

SWOT-аналіз діяльності туристичної агенції «Корсар» з продажу дитячих турів

	Можливості	Загрози
	1. Перехід до продажу дитячих турів не лише через місцеві, але й через сусідні агентства 2. Збільшення кількості реалізованих путівок, підвищення прибутків 3. Удосконалення технології продажів, навчання кадрів на семінарах, надання допомоги в розвитку технічної бази 4. Пропозиція новинок до початку сезону (виходячи з побажань клієнтів, виявлених у процесі маркетингових досліджень)	1. Падіння обсягів реалізації послуг у зв'язку зі зміною смаків споживачів 2. Посилення конкуренції з боку наявних фірм. 3. Поява на ринку більш сильного конкурента

Продовження таблиці 3.1

Сильні сторони	Сильні можливості	Сильні загрози
1. Для фірми характерні ретельно налагоджена технологія роботи з агентствами, а також високі комісійні 2. Фірма забезпечує свої агентства рекламними каталогами, тарифними буклетами, відеороликами і т.ін. 3. Ефективна реклама 4. Знижки 5. Хороша репутація у споживачів	1. Експансія у близькі райони 2. Розширення клієнтської бази 3. Створення нових видів послуг 4. Організація курсів підвищення кваліфікації 5. Розширення маркетингового відділу 6. Запровадження нових типів реклами.	1. Розширення асортименту послуг для боротьби з конкурентами 2. Створення нових ідей обслуговування клієнтів для лідерства у порівнянні з наявними фірмами 3. Визначення зміни смаків людей

Важливим є здійснення маркетингового планування. Маркетингове планування включає в себе політику та організацію, що відзначають туристське підприємство, коли розробляється та встановлюється ціна, реалізуються продукції та послуги, функціонування та вирішення яких може бути лише комплексним через нерозривність їхнього зв'язку між собою та виконання функції «образу» послуги для споживача.

Маркетингова політика агенції, попри наявність проведених досліджень, все одно продовжує бути не настільки ефективною, наскільки вона могла б такою бути.

За результатами досліджень було виявлено, що більшість клієнтури, яка була опитана, сприймає саме радіорекламу, рідше споглядає її в тематичних часописах, переважно присвячених бізнес-тематичі, набагато рідше – на сторінках газет. Для того, щоб підвищити ефективність реклами, необхідне врахування даних факторів та переміщення фокусу в напряму аудіальної

реклами, переважно орієнтуватися на періодичу бізнесового спрямування, активніше розвивати роботу в соціальних мережах (створення та функціонування офіційних сторінок агенції у найпопулярніших соціальних сервісах), яка має бути ефективною, оскільки ділові люди часто використовують можливості інтернету, а також зовнішньої реклами – наприклад, встановлення штендерів на центральних вулицях міста.

Продажі можна стимулювати таким чином. Перш за все, слід замислитися про вдосконалення знижкової системи, наприклад, пропозицію не тільки новорічних та різдвяних, але й просто святкових знижок (наприклад, двовідсоткових знижок на честь основних державних свят). Також можливе введення групових знижок – коли груповий тур замовляється для кількості осіб, більшої за десять, тоді також цілком припустимим є надання двовідсоткової знижки. Також можлива пропозиція системи накопичувальних знижок для постійних клієнтів за спеціальною карткою, можливе також включення однієї безкоштовної екскурсії при купівлі дуже дорогих турів як подяка клієнтові за лояльність. Агенції цілком доступне ведення такої політики, враховуючи високі показники клієнтопотуку в туристичному агентстві, а також той факт, що основний контингент покупців представлений діловими людьми, здатними до придбання дорогих віп-турів.

Окрім того, необхідно здійснювати постійне підвищення кваліфікації менеджерів в сфері діяльності з маркетингу, аби маркетингова служба успішно функціонувала. Необхідне заохочення співробітників з боку керівництва до відвідування різноманітних конференцій, семінарів та конгресів.

Необхідне також заохочення та спонсорвання проведення досліджень маркетингової спрямованості з боку керівництва агенції, оскільки зазначені заходи можуть сприяти поліпшенню функціонування агенції.

Крім цього, для досягнення певних цілей, необхідно здійснювати наступне:

- щорічна корекція маркет-планів;
- призначення груп розробників програмної діяльності агенції;

проведення кооперування з туроператорами із завантаження та забезпечення на умовах спільної ринкової діяльності;

розробка спільних заходів, спрямованих на просування продуктів на ринку туризму;

апробація нових товарів, послуг і т. ін..

В сучасних умовах слід проводити активну маркетингову політику, вдосконалити служби маркетингу, розширювати і стимулювати їх діяльність.

Висновки до розділу 3

Попит та пропозиція в дитячому туризмі мають яскраво виражений сезонний характер. Літо вважають найпопулярнішим сезоном, коли попит та пропозиція однаково стабільні. Екскурсійні тури користуються найбільшим попитом під час шкільних канікул та травневих свят. Найбільш масовим видом дитячого туризму є відвідування дитячих спортивних центрів, центрів дитячого відпочинку, оздоровчих таборів та закладів санаторного типу, що спеціалізуються на профілактичному лікуванні.

Пропозиція агенції «Корсар» на ринку дитячого туризму характеризується різноплановістю. При її формулюванні враховано як оздоровчий та рекреаційний компоненти дитячого туризму, так і освітньо-мовний напрямок – так, у переліку пропозицій наявний тур до літнього мовного табору.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Вивчення літературних джерел та наукових праць, державних рішень та наказів щодо розвитку туризму в Україні засвідчує, що в них застосовувалися найрізноманітніші терміни і поняття з туризму. Дитячий туризм - це організовані рекреаційні заходи для осіб до 18 років поза межами їхнього постійного місця проживання та навчання, пов'язані із використанням позаурочного часу для оздоровчої, виховної, культурно-пізнавальної, краєзнавчої та спортивної діяльності. У дитячо-юнацькому туризмі застосовують як загальноприйняті терміни, так і ті, що є специфічними для цього різновиду туризму. Сучасні умови потребують проведення подальших наукових досліджень та підготовки навчально-методичних посібників та словників з дитячого туризму для вищих та середніх загальноосвітніх навчальних закладів, позашкільної освіти. На сьогодні завдання по розвитку системи дитячого туризму слід зосередити на: розробці регіональних програм розвитку дитячого туризму та краєзнавства, в основі яких має бути розширення мережі закладів туристсько-краєзнавчого профілю та дитячих туристсько-краєзнавчих об'єднань в навчальних закладах; організації змістовного оздоровлення та екскурсійного обслуговування учнівської молоді; підготовці кадрів системи дитячого туризму та краєзнавства.

В ході дослідження визначено проблеми розвитку дитячого туризму, які необхідно ліквідувати у нашій державі. Недоліки розвитку розглядаються фрагментарно, у зв'язку з цим потребує систематичний підхід до розробки науково-методичних основ розвитку даного виду туризму. Виникає необхідність вивчення й узагальнення досвіду розвитку дитячого туризму не тільки з погляду додаткової освітньої діяльності, а й з позицій економічної ефективності цього напрямку. Нові економічні відносини, що виникли нині у нашій країні, загострили проблеми в дитячому туризмі, вимагають змін у підходах і механізмах організації діяльності з розвитку масового дитячого туризму.

Стратегічний розвиток туризму передбачає використання різних чинників внутрішнього та зовнішнього характеру в процесі вдосконалення окремих напрямків господарської діяльності – управління витратами, доходами, фінансовими ресурсами, майновим потенціалом, тощо. Специфікою формування стратегічного потенціалу в сфері туризму є його орієнтації в значній мірі на особливості та тенденції розвитку національного та міжнародного ринку туристичних послуг. Окремі напрямки формування стратегічного потенціалу турфірми є взаємопов'язаними між собою, а також можуть бути взаємопротилежними за своїм характером.

Херсонщина - один з найпривабливіших регіонів України, що має унікальні можливості для розвитку туризму. Цей регіон - чудове місце, щоб розпочати тур по мальовничій південній частині України. 200 кілометрів Чорноморського й Азовського узбережжя, що належить області, зі зручними піщаними пляжами, добре розвинутою інфраструктурою парків і будинків відпочинку готові вітати українських і іноземних гостей.

Ми пропонуємо для покращення туристичної сфери в Херсонській області, з позицій наукових рекреаційно-географічних засад, обґрунтувати можливість забезпечення оптимального навантаження на рекреаційні ресурси; збільшити інформаційно-рекламну підтримку туристичної галузі; приділити увагу використанню лікувального потенціалу області; сприяти розвитку дитячого туризму, а також підтримувати історико-культурні та природні об'єкти області в належному стані для потреб туристичної галузі; визначити перспективні екскурсійні об'єкти області, розробити програму використання об'єктів природно-заповідного фонду для потреб туристичної галузі, досліджувати можливість використання лікувальних грязі, термальних та мінеральних вод. Херсонщина володіє привабливим інвестиційним кліматом у зонах перспективних для розвитку туризму.

Попит та пропозиція в дитячому туризмі мають яскраво виражений сезонний характер. Літо вважають найпопулярнішим сезоном, коли попит та пропозиція однаково стабільні. Екскурсійні тури користуються найбільшим

попитом під час шкільних канікул та травневих свят. Найбільш масовим видом дитячого туризму є відвідування дитячих спортивних центрів, центрів дитячого відпочинку, оздоровчих таборів та закладів санаторного типу, що спеціалізуються на профілактичному лікуванні.

Пропозиція агенції «Корсар» на ринку дитячого туризму характеризується різноплановістю. При її формулюванні враховано як оздоровчий та рекреаційний компоненти дитячого туризму, так і освітньо-мовний напрямок – так, у переліку пропозицій наявний тур до літнього мовного табору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабарицька В. К. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, сервісне забезпечення турпродукту : навчальний посібник / В. К. Бабарицька, О. Ю. Малиновська. - К. : Альтерпрес, 2004. - 288 с. [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://tourism-book.com/pbooks/book-32/ua/>
2. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування / О. О. Бейдик; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - К. : Київ. ун-т, 2001. - 395 с.
3. Белошапка В.А. Стратегическое управление: принципы и международная практика. / В.А. Белошапка - К.: Кондор, 2014. - 315 с.
4. Биржаков М. Б. Введение в туризм [Текст] : учеб. / Биржаков М. Б. - Днепропетровск.: Издательский Дом "Герда", 2008. - 570 с.
5. Боголюбов В.С. Экономика туризма : учеб. пособ. [3-е изд., стер.] / В.С. Боголюбов, В.П. Оровская. - М. : Академия, 2008. - 192 с.
6. Ведмідь Н.І. Тривимірна структура системи туроперейтингу санаторно-курортними та оздоровчими підприємствами / Н. І. Ведмідь // Ефективна економіка, 2013. - №5 [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2029>
7. Виноградська А.М. Технологія туроперейтингу в системі маркетингу / А.М. Виноградська. - Київ: ЦУЛ, 2008. – 284с.
8. Географія туризму [Текст] : навч. посібник / С. П. Кузик. - Київ : Знання, 2011. - 271 с.
9. Гладкевич Г.И. Неконфликтное рекреационное использование территории (зарубежный опыт для Бурятии) / Г.И. Гладкевич // Туризм и рекреация на пути устойчивого развития: отечественные и зарубежные исследования / под. ред. В.И. Кружалина, А.Ю. Александровой. - М., 2008. - С. 308-322.

10. Грабовенська С.П. Стратегія розвитку туристичного бізнесу / С. П. Грабовенська. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://joomla.spkneu.org/>
11. Грабовський Ю. А. Спортивний туризм: Навчальний посібник [Текст] / Грабовський Ю. А., Скалій О. В., Скалій Т. В. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2009. - 304 с.
12. Грішнова О.А. Туризм і рекреація як чинники людського розвитку [Електронний ресурс] /
13. Дитячо-юнацький туризм : анот. бібліогр. покажч. трьома мовами [Електронний ресурс] / уклад. Ірина Свістельник. – Львів : [б. в.], 2017. – 33 с.
14. Долматов Г. М. Международный туристский бизнес: история, реальность и перспективы / Г. М. Долматов [Електронний ресурс] - Режим доступа : <http://buklib.net/books/22017/>
15. Закон України "Про туризм" : від 15.09.1995р. № 325/95-ВР
16. Захаренко Г. Н. Туристський потенціал регіональної дестинації та ефективність його використання в індустрії туризму (на прикладі Пермського краю): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец.08.00.05 «Економіка та управління народним господарством (рекреація та туризм)» / Г. Н. Захаренко. - Х., 2011. - 22 с.
17. Заячківська Г.А. Ринок міжнародних туристичних послуг: конструювання категорії та класифікація / Г.А. Заячківська // Інноваційна економіка, 2015. - №1. – С. 153-155
18. Зейко В.О. Молодіжний та дитячий туризм: сутність та класифікація за віком / В.О. Зейко // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, 2016. - №44. – С. 118-123
19. Иванова А.В. Концептуальный подход к обеспечению качества обслуживания в сфере туризма [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://tourlib.net>.

20. Іванов Ю. Б. Конкурентні переваги підприємства: оцінка, формування та розвиток [Текст] : монографія / Ю. Б. Іванов, П. А. Орлов, О. Ю. Іванова. – Х. : ІНЖЕК, 2013. – 352 с.
21. Каленюк І.С. Соціальні аспекти розвитку рекреації та туризму в Україні / І.С. Каленюк, Т.М. Котенко // Демографія та соціальна економіка, 2016. - № 2 (27). – С. 89-95
22. Квартальнов В. А. Туризм [Текст] : учеб. / В. А. Квартальнов - Х.: Финансы и статистика, 2006. - 336 с.
23. Кіптенко В. К. Менеджмент туризму [Текст] : підручник /В.К. Кіптенко. - Київ : Знання, 2010. - 502 с.
24. Козубова Н. В. Теоретичні основи та методичне забезпечення діагностики туристичного потенціалу регіонів України / Н. В. Козубова // Актуальні проблеми міжнародних відносин. - 2014. - Вип. 120(1). - С. 253-263.
25. Колесник О. О. Формування класифікаційних ознак туризму в системі економічних аспектів розвитку суспільства [Текст] / О. О. Колесник // Вісник Житомир. держ. технол. ун-ту. Економічні науки. - 2009. - № 1 (47). - С. 171-175
26. Колотуха О. В. Дитячо-юнацький туризм в Україні як територіальна соціально-економічна система: проблеми та перспективи розвитку [Текст] : Дис... канд. геогр. наук: 11.00.02 /Колотуха Олександр Васильович ; НАН України, Інститут географії. - К., 2004. - 257 арк.
27. Конон Н.Є. Тренди розвитку міжнародного туризму / Н.Є. Конон // Суспільство та економіка, 2013. - №5. - С. 71-75.
28. Корпан О.С. Особливості сегментації ринку туристичних послуг як складової маркетингових досліджень / О.С. Корпан // Вісник Хмельницького національного університету, 2015. - № 3. – С. 100-105
29. Кривега Л. Д. Мировой туризм : тенденции развития / Л. Д. Кривега, Е. В. Сухарева // Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник» [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://irbis-nbuv.gov.ua/>

30. Леонт'єва Ю.Ю. Дослідження можливостей використання існуючих методів оцінки конкурентоспроможності для туристичних підприємств / Ю.Ю. Леонт'єва, К.А. Рудакова // Науково-технічний збірник. – 2012. – №102. – С. 499-503.
31. Любіцева О. О. Перспективи розвитку туризму в Україні / О. О. Любіцева // Географія та туризм, 2012. - №3. – С. 65-69
32. Людський розвиток в Україні: історичний вимір трансформації державної соціальної політики : [монографія] / за ред. Е.М. Лібанової, Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. - К., 2014. - 380 с.
33. Людський розвиток в Україні: соціальні та демографічні чинники модернізації національної економіки : [монографія] / [Лібанова Е.М., Макарова О.В., Курило І.О. та ін.] ; за ред. Е.М. Лібанової, Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. — К., 2012. - 320 с.
34. Мазаракі А.А, Ведмідь Н.І. Сервісна концепція управління підприємствами санаторно-курортної сфери / А. Мазаракі, Н. Ведмідь // Вісник КНТЕУ, 2014. - №1. - С. 188-195
35. Мальська М.П. Основи туристичного бізнесу / М.П. Мальська, В.В. Худо, В.І. Цибух, - К.: Кондор, 2010. - 328 с.
36. Мальська М. П. Туристичний бізнес: теорія та практика : навчальний посібник / М. П. Мальська, В. В. Худо. - К. : Центр учбової літератури, 2007. - 424 с.
37. Менеджмент туризму [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Д. Король, М. П. Крачило; Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці: Рута, 2008. - 240 с.
38. Михайліченко Г.І. Світосистемні закономірності консолідації туристичного бізнесу в умовах інноваційного розвитку / Г.І. Михайліченко // Актуальні проблеми міжнародних відносин, 2012. - №4. – С. 105-122
39. Міжнародний туризм і сфера послуг : [підруч.] / [М.П. Мальська, Н.В. Антонюк, Н.М. Ганич]. - К. : Знання, 2008. - 661 с.

40. Нікітенко С.І. Розвиток молодіжного та дитячого туризму в незалежній Україні: проблеми та перспективи / С.І. Нікітенко // Наукові праці. Том 62, 2015. - № 49. – С. 65-71
41. Грішнова О.А. // Матеріали доповідей II науково-практичної конференції [«Інформаційні технології в управлінні туристичною та курортно-рекреаційною економікою»], (Бердянськ, 15-16 верес. 2006 р.). - Режим доступу : http://tourlib.net/statti_ukr/grishnova.htm.
42. Оздоровлення дітей у дитячих закладах оздоровлення і відпочинку влітку 2015 року : стат. бюлет. / [відп. за вип. О.О. Кармазіна]. - К. : Державна служба статистики України, 2015. - 58 с.
43. Остапеч А. А. Педагогика и психология туристско-краеведческой деятельности учащихся [Текст] : Методические рекомендации /А. А. Остапеч - Х.: РМАТ, 2001. - 87 с.
44. П'ятницька Г. Т. Управління підприємством в епоху глобалізму [Текст] : монографія / Г. Т. П'ятницька. – К. : Логос, 2012. – 568 с.
45. Палаткіна Г. В. Молодежный туризм [Текст] : учебное пособие /Г. В. Палаткіна. - Харьков : Издательский дом “Книга”, 2012. - 206 с.
46. Подлепіна П.О. Підвищення конкурентоспроможності підприємств індустрії гостинності / П.О. Подлепіна, О.М. Поп // Руський бізнес: світові тенденції та національні пріоритети: матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції.– Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. – С. 214-216.
47. Понятие туризм и социальное влияние туризма [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://holm-forum.ru/turizm/opredelenie-turizma/ponyatie-turizm-i-sotscial-noe-vliyanie-turizma.html>.
48. Праця України у 2014 році : стат. зб. / відп. за вип. І.В. Сенік. - К. : Консультант, 2015. - 281 с.
49. Приходько Д., та ін. Розвиток іноземного туристичного бізнесу в контексті розбудови міжнародних транспортних коридорів / Д. Приходько, І. Малярчук // Економіка України, 2012. - №9. - С.20-28

50. Про внесення змін до Закону України “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні” [Текст] : Закон України від 23.03.2000р. № 1613-III// Урядовий кур’єр. - 2000. - № 77.

51. Про внесення змін до ст.1 Закону України “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні” [Текст] : Закон України від 23.03.2004р. № 1659-IV// Офіційний вісник України. - 2004. - № 15. - Ст. ст. 1028, 1029.

52. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні [Текст]: Закон України від 05.02.1993 р. //Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 16 - Ст. 167.

53. Проблеми розвитку туризму і готельного господарства: регіональний аспект: монографія / за заг. ред. І. М. Писаревського; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. - Х. : ХНАМГ, 2009. - 276 с.

54. Прокопішина О. В. Обліково-аналітична підтримка державних програм розвитку туризму [Електронний ресурс] / О. В. Прокопішина, Н. В. Козубова // Бізнес Інформ. - 2012. - № 9. - С. 184-190. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/binf_2012_9_37.pdf.

55. Прохорчук І.В. Теоретичні аспекти розвитку міжнародного туризму в Україні / І.В. Прохорчук // Актуальні проблеми міжнародних відносин. - 2012. - № 110. - С. 118.

56. Сайт законодавчо-нормативної бази [Електронний ресурс], доступно з: www.touer.com.

57. Скрипченко І.Т. Основні дефініції в дитячо-юнацькому туризмі / І.Т. Скрипченко // Педагогічні науки: збірник наукових праць, 2014. - №121. – С. 218-224

58. Сокол Т. Г. Основи туристичної діяльності [Текст] : підручник / Т. Г.Сокол; за заг. ред. В.Ф. Орлова. - К.: Грамота, 2006. - 264 с.

59. Сорока С. П. Регуляторна політика держави у сфері туризму і її реалізація на регіональному рівні [Електронний ресурс] / С. П. Сорока. //

Економіка. Управління. Інновації. - 2010. - № 1. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2010_1_22.pdf.

60. Стеченко Д.М. Наукові аспекти удосконалення організаційно-економічного механізму регулювання сфери надання рекреаційно-туристичних послуг / Д.М. Стеченко, І.В. Безуглий // Регіональна економіка. - 2013. - № 4 (70). - С. 157-166.

61. Сучасні різновиди туризму [Текст] : навч. посіб. /М. П. Кляп, Ф. Ф. Шандор. - К.: Знання, 2011. - 334 с.

62. Тарасюк Г. М. Розвиток вітчизняного туризму в контексті світових туристичних тенденцій / Г. М. Тарасюк // Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2016. - №7. – С. 127-131

63. Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: монографія [Текст] / Т. І. Ткаченко. - К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. - 463 с.

64. Топольник В.Г., та ін. Моделювання процесів туристичного бізнесу на прикладі турфірми «Централь» м. Донецька / В.Г. Топольник, К.В. Ракова // ВІСНИК ДонНУЕТ, 2014. - № 1(61). – С. 144-162

65. Трансформація соціальної інфраструктури в контексті забезпечення гуманітарного розвитку : [монографія] / [В.М. Новіков, Н.М. Деєва, І.С. Каленюк та ін.]. — Вінниця : ПП Балюк І.Б., 2015. - 384 с.

66. Туризм в системі пріоритетів регіонального розвитку : монографія / За ред. проф. В. В. Александрова. - Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. - 268 с.

67. Цибульський В.О. Дослідження сутності попиту та пропозиції на ринку туристичних послуг та факторів впливу на них / В.О. Цибульський // Економіка. Управління. Інновації, 2015. - №4. – С. 58-65.

68. Цілі розвитку тисячоліття. Україна: 2000-2015. Національна доповідь. - К., 2015. - 124 с.

69. Черепанова А.В. Бізнес-готель як елемент інфраструктури ділового туризму / А.В. Черепанова, С.С. Галасюк // Розвиток сталого туризму: виклики і можливості для туристичного та готельно-ресторанного бізнесу: матеріали

круглого столу та студентської науково-практичної конференції (м. Одеса, 12 квітня 2017 р.) / Одеський національний економічний університет. – Одеса: ОНЕУ, 2017. – С. 162–166.

70. Шамара І. М. Теоретичні підходи до визначення поняття "туризм", його сутність та роль на сучасному етапі / І. М. Шамара // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. - 2016. - вип. 5. - С. 167-170

71. Шатовська Т.Б., та ін. Логістичні аспекти управління ресурсопотоками туристичного підприємства / Т.Б. Шатовська, Н.С. Герасимова // Праці Одеського політехнічного університету, 2011. - №1(35). – С. 289-297

72. Юні туристи-краєзнавці [Текст] : методичний посібник: методичні рекомендації щодо організації туристсько-краєзнавчої роботи з дітьми дошкільного віку /Ірина Личак. - Біла Церква, 2010. - 102 с.

73. Brian J. Heywood D. Outsourcing. In search of competitive advantages / lane. with English. NE Metol, I. S. Polovyts, ed. - М.: Williams, 2010. - 774 p.

74. ВТА Ukraine – Наведение фокуса на business travel и meeting industry [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://btaukraine.com/2017/10/02/navedenie-fokusa-na-business-travel-i-meeting-industry/>

75. ВТА Ukraine – Словарь терминов на украинском языке [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://btaukraine.com/2017/06/19/slovar-terminov-na-ukrainskom-yazyke/>

76. Concepts, Definitions and Classifications for Tourism Statistics, 1995 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://pub.world-tourism.org/WebRoot/Store/Shops/Infoshop/Products/1033/1033-1.pdf>

77. Federation of International Youth Travel Organization, офіційний сайт [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.fyto.org>

78. Hysyk R., Jackson R. Management of Trade and sell / with English. - S. Inform. -Ed. dom "Fyly" 2010. - 368 p.

79. Kaplan R., Norton D. Management systems. - L.: Audit, Unit, 2008. - 590 p.
80. Mazaraki A. Semantic modeling of service management of sanatorium resort and health enterprise / A. Mazaraki, N. Vedmid // The economic analysis journal. - 2013. - № 7-8.
81. UNWTO (Всесвітня туристична організація) [Електронний ресурс].
– Режим доступу: [http:// www2.unwto.org](http://www2.unwto.org)
82. WTTC (Всесвітня рада з подорожей та туризму) [Електронний ресурс].
– Режим доступу: [https:// www.wttc.org/](https://www.wttc.org/)

ДОДАТКИ

Додаток 1.**Анкета споживача туристичних послуг****Анкета**

1. Скільки разів на рік Ви відпочиваєте?

- А) один;
- Б) два;
- В) три;
- Г) чотири.

2. На яку пору року Ви плануєте відпочинок?

- А) зима;
- Б) весна;
- В) літо;
- Г) осінь.

3. Скільки часу Ви виділяєте на відпочинок?

- А) 1 тиждень;
- Б) 10 днів;
- В) 2 тижні;
- Г) 3 тижні і більше.

4. Чи відпочиваєте Ви за кордоном?

- А) так;
- Б) ні.

5. Востаннє Ви провели відпустку?

- А) сам (а);
- Б) з сім'єю;
- В) із знайомими;

Г) з друзями.

7. Якому виду транспорту Ви віддасте перевагу?

А) автобус;

Б) авіа;

В) власний автомобіль;

Г) залізничний.

8. В середньому на відпочинок Ви витрачаєте?

А) до 500 у.о.

Б) 500-1000 у.о.

В) 1000-2000 у.о.

Г) більше 2000 у.о.

9. Вас статус користувача туристичних послуг :

А) не є користувачем;

Б) користувач у минулому;

В) користувач уперше;

Г) користуюсь регулярно.

10. Останнє місце Вашого відпочинку?

А) Єгипет;

Б) Греція;

В) Туреччина;

Г) інший варіант.